

EN AMERIŠKI VOJAK vztraja, drugi je padel, ki je enako do konca vztrajal. Slika je z zapadne fronte.

Kralj Peter ni več zaželen in bo ob prestol

MLADI PRESTOLONASLEDNIK SE ZANIMAL ZGOLJ ZA INVESTICIJE IN VESELJACENJA NAMESTO ZA PROBLEME LJUDSTEV, KI ŽIVE V JUGOSLAVIJI. — "ZRTEV" INTRIG

Winston Churchill je v svojem govoru v parlamentu dne 18. januarja omenil med drugim tudi spletke glede bodočega Jugoslavije in priznal, da kar se Anglije tiče, kralja Petra in njegovih ambicij ne bo več prožirala. Gospodar v Jugoslaviji je sedaj osvobodilna fronta pod vodstvom maršala Tita, ki ga je angleška vlada prva podprla, je rekel Churchill, in vse, kar more Anglija še storiti za Petra je, da pristane v regenstvo. Če se Peter s tem ne strinja, si angleška vlada umije roke. V odgovor nato je Peter "odslovil" Subašiča.

"Božanski" kralj le "sprijeno dete"
Časniška agencija ONA (Overseas News Agency), ki se s problemi na Balkanu veliko peča, je s podpisom svojega sodruđnika E. Japouja objavila o tem v poročilu z dne 16. jan. članek, iz katerega je razvidno, da je Peter II., kar se njegove krone v Jugoslaviji tiče, doigral. Služil je čaršiji, ki je bo z njim vred konec, in pa "dvornim damam" ter drugim takim parazitom, ki jim je ljudstvo devetindesetdeseta briga.

Značilno je, da je angleška vlada določila za Petrovega učitelja tudi socialist H. Laskija, ki je prvi uvidel, da ne bo nič "s tem fantom", pa mu je svetoval, naj rajše šolanje pušči, če mu je le veseljačenje mar. Fant je prejemal, in še prejema po \$50.000 na mesec, kot trdi ta vir, in ima še razne druge dohodke, ki bi si jih rad obvaroval.

Kralj Peter dano mu vlogo dramatično pričel
Omenjeni članek, ki se peča o vprašanju Petra in njegovega dvora se glasi:

V ranih jutranjih urah 27. marca 1941 so zbrane množice po ulicah in v parkih Beograda navdušeno pozdravljale svojega novega kralja in nosile s sabo njemu v pozdrav ogromne slike in napise. "Naš rešitelj, naš novi vladar od madeža očiščene Jugoslavije."

Prejšnji režim je bil preko noči vržen vsled njegovega pakta z osiščem.

Mnogo jih je bilo v tistih manifestacijah, a nihče izmed njih si ne bi mogel misliti, da bodo štiri leta pozneje ravno te množice na istem kraju zahtevale, da se ne sme več vrniti nazaj. Takrat mu je bil narod poveril v težkih in temnih urah pred Hitlerjevimi napadom vodstvo ljudske vstaje.

Po mnogih letih bodo morda zgodovinarji mogli razjasniti vse spletke in mreže, v katere so emigranti okoli njega zamotali mladega vladarja in ga končno privedli v sedanje stanje. Danes je položaj v njegovi domovini tak, da je najbrže zaigran ne le njegov prestol, temveč tudi vsaka možnost njegovega povratka kot zasebnika. Podrobno vse to—danes še ni znano, toda nekaj podatkov je v zadnjem času vendar že prišlo na dan.

Spletak na koše

Intrige okrog kralja so se začele že na onem malem letališču v Črni gori, kjer so vsi čakali na letala, ki naj bi jih odvedla na varno. Spletke so se nadaljevale v severni Afriki in se razrasle pozneje v elegantnih hotelih v Londonu in aristokratskih gradičkih angleškega plemstva. Navidezno so ti jugoslovsanski krogi vedno hvalili narodno gibanje odpora v svoji domovini, toda v pogledu konstruktivne politike se niso mogli nikdar zediniti. Slo jim je le za to, kdo bo imel največ vpliva na kralja in najlepše mesto pri koritu.

Kralj sam je okleval in omahoval, podpiral zdaj to, zdaj ono frakcijo. Doma pa je med tem maršal Tito gradil svojo organizacijo za narodno osvoboditev. O tem pokretu kraljevski emigranti niso imeli nobenega pojma. Njih slepota je bila tako velika, da so deloma (Konec na 5. strani.)

Delovanje Vatikana za ustanovitev katoliškega bloka proti rastoči sili in vplivu Sovjetske unije

OWI poroča iz angleških in turških virov o prizadevanjih Vatikana za ustanovitev katoliškega bloka v centralni Evropi, ki naj bi bil nekaj jez proti Sovjetski uniji in njenemu komunizmu. "Anatolian Agency" poroča iz Londona, da je vatičanska diplomacija v tesni zvezi s habsburškim Otonom in njegovo materjo Zito in da je papež sprejel v avdienci nadvojvodo Rupprehta, ki je pretendent za bavarski prestol, Oto pa bi rad avstrijskega. Oba pretendenta, posebno Oto, imata med konservativnimi krogi v Angliji, pa tudi v Zed. državah, veliko naklonjenosti in ako bi sovjetska vlada ne nasprotovala, bi torijska Anglija rada pristala v tako rešitev "evropskega vprašanja". Vatikani dokazuje, da če se to ne zgodi, bo imel komunizem po Evropi prosto pot.

Vatikan — oziroma ves klerikalni aparat po svetu — si zelo prizadeva ohraniti Poljsko pod stari režimom in s protiruskega stališča je za nedeljivo Poljsko. Najhujši pritisk na zvezno vlado delaja v duhu vatičanske politike ameriški Poljaki. Njihovi predstavniki trdijo, da zastopajo šest milijonov Američanov poljskega porekla.

Naobratno pa so predstavniki protestantskih cerkva v Ameriki na svoji konferenci v Clevelandu izjavili, da je sovjetska vlada legalno upravičena pomakniti svojo mejo do takozvane Curzonove črte. Neuradno so kritizirali tudi predsednika Roosevelta, ker je v tej vojni stopil z Vatikanom v diplomatske zveze. Ako je bilo to potrebno prej zaradi vojnih razlogov, je ta potreba izginila z osvoboditvijo Rima, a predsednikov zastopnik je še vedno v Vatikanu.

Proti reakcionarni politiki Vatikana večkrat zapopota kak sovjetski list in pred meseci pa se je oglašil poglavar ruske pravoslavne cerkve z izjavo, da se papež po krivem naziva za Kristusovega namestnika na zemlji. V Zed. državah zelo udarja po Vatikanu in klerikalizmu revija "Protestant". Katoliška cerkev je pač mogočna politična kombinacija in glavna trdnjava svetovne reakcije, zato je naravno, da ima tudi mogočne nasprotnike.

Nacijska grozodejstva tolikšna, da se zde celo po verodostojnih virih nevrjetna

Casniška agencija UP pravi v poročilu z dne 20. jan. o nacijskem terorju na Poljskem med drugim:

Hitlerjev poveljnik v Lvovu (v bivši Galiciji) je bil od sovjetskih oblasti obdolžen pobivanja otrok, ki jih je streljal kot ptice iz gline in strelnih galjerijah. Odraščene ljudi pa je dajal v sode, napolnjene z vodo, da so v mrazu pod ničlo zledeneli v njih. Nad malimi dečki pa se je njegov tovariš zabaval s tem, da jih je presekal na dvoje.

V tem poročilu sovjetske komisije je rečeno, da so v Lvovu in po ostali Galiciji na omenjen način Nemci poklali 700.000 sovjetskih državljanov, Poljakov, Židov, Čehov, Jugoslovanov in članov ostalih Zdru-

ženih narodov.

Eden glavnih nacijskih krvnikov je bil S. S. Obersturmfuehrer Gustav Wilhouse. Moril je ljudi ne le kot nacijski poveljnik, ampak tudi sebi in svoji tovaršiji v privatno zabavo. Z balkona svoje vile je čestokrat v "razvedrilo" žene in hčere podiral v bližnjem jetniškem taboru nesrečne žrtve. Najprvo jih je mučil s tem, da je meril nanje, pa so v smrtnem strahu begali sem ter tja. Žena, hči in on so se med tem krohotali, a ko mu je bilo zadosti, je streljal.

Včasih pa je dal svojo puško ženi, češ, naj se vežba, in tako je tudi ona jemala življenja pogodenim jetnikom.

Sadizma pa tem ljudem ni (Nadaljevanje na 5. strani.)

Izgube angleškega imperija znašajo že nad milijon mož

Od početka vojne v septembru 1939 pa do konca lanskega novembra so znašale izgube imperija Velike Britanije na vseh bojiščih po zadnjih podatkih 1.043.554 mož. Izmed njih jih je izgubila Anglija 635.107, Kanada 78.985, Avstralija 84.861, Indija 152.597, Nova Zelandija 34.115, Južnoafriška Unija 28.943 in angleške kolonije pa 28.946. Izmed skupnega števila je bilo 282.162 ubitih, 386.374 ranjenih, 294.438 ujetih in 80.580 pogreanih.

Priredba pevskega zbora Napreja

Na koncertu zbora Napreja bodo gostovali igralci in igralke dramskega odseka kluba št. 1 J. S. Z. iz Chicaga

Dne 11. februarja bodo imeli naši Milwaučani izreden dan. Pevski zbor Naprej bo priredil koncert, na katerem bodo izvajali izključno slovenske narodne pesmi, tiste pesmi, kakor je zapisal France Puncar, ki jih vsi poznamo in znamo.

Danes, v teh kritičnih razmerah, ni lahko prirediti koncerta in priredbe v splošnem; težave imamo na polju slovenske kulture, zato zaslužijo oni, ki se vzlic temu trudijo, naše podpore. To lahko damo s tem, da s svojo navzočnostjo na priredbah damo pogum našim kulturnim delavcem. Udeležimo se Naprejeve priredbe!

Poleg petja bo vprizorjena tudi krasna igra "Norec", ki jo bodo igrali naši Čikažani od kluba št. 1 JSZ.

Drama "Norec" je izredna drama — drama polna konfliktov, ekstaze, ljubezni in maščevanja. V njej nastopijo talentirani igralci in igralke, in sicer: Angela Zaitz, Marya Omahen-Mohar, Ann Zimmer, Ernestine Mohar, John Olip, John Rak in Milan Medvesek. Slednji igra naslovno vlogo in zaeno vodi režijo.

Milwaučani, ne bo vam žal, udeležite se v nedeljo 11. februarja Naprejeve priredbe! Vršila se bo v dvorani South Turn. Na veselo svidenje!

Ameriška vojna mornarica največja v zgodovini

S 1. januarjem t. l. je štela ameriška vojna mornarica že 61.045 ladij, kar je več kot jih je imela bodisi kdaj prej ali pa sedaj ta ali pa kaka druga dežela na svetu. Poleg tega ima 37.000 raznih bojnih letal.

Največ izmed omenjenih ladij je narejenih za izkrcavanje vojštva. Pravih bojnih ladij pa ima ameriška mornarica 1.167. V to pomorsko silo se je razvila najbolj v zadnjih treh letih.

Delavci, podpirajte Proletarce kot podpira on vaše napore in boje!

Churchill o ciljih Velike Britanije na Balkanu in drugje

ZANIKANJA O NAMENIH PROTI GRČIJI, KI NIMAJO TRDNIH TAL. — SLOGA V MEGLI DIPOMACIJE. — PREMIJRJE Z MADZARSKO. — ALI PRIDE BOLGARIJA POD JUGOSLAVIJO?

Angleški premier je v svojem govoru v parlamentu 19. januarja branil svojo politiko v Grčiji in v splošnem. Vzelo ga je dve uri, da je razložil, kdo je kdo v Grčiji in kaj so njegovi nameni v nji, v Jugoslaviji in v splošnem po vsem svetu.

Napad na "trockiste"
Civilno vojno v Grčiji je označil za komunistično podvzetje; toda je v tem govoru dodal, da to niso taki komunisti, kakršne se smatra v Rusiji za komuniste, ampak "trockisti". S tem je hotel pomagati Stalinu iz zadrege. Kajti če bi Churchillova armada v Grčiji pobijala komuniste, v kakršne Stalin veruje, bi bilo to za sovjetsko diplomacijo silno mučno. Čeprav je Angliji obljubila v Grčiji proste roke, vendar Moskvi ni bilo prijetno poslušati napade proti grškim "komunističnim" barbarom. Če pa se jih označi za trockiste, je stvar v redu, kajti Churchill je v svoji poslanici dejal, da so obsovarajeni v Rusiji prav tako, kakor na Grškem.

Opozicija ne soglašala
Dasi je Churchill prejel v parlamentu po tem govoru zapuščico, je vendarle čutil, da jo je dobil, ker večini poslancev ni kazalo drugega kakor mu v tej zavoženosti pomagati, da se kako izmuza, ali pa krizo toliko povečati, da bi postala nevarna za ves bodoči razvoj Velike Britanije. Tako je Churchill zmagal, kot že čestokrat prej v sličnih situacijah.

Vendar pa je delavska stranka pred glasovanjem od Churchilla zaupno zahtevala, da ji obljubi tole: "Grčiji se ne sme urediti monarhistične vlade, niti ne drugega takega režima."

Mednarodno delavstvo predi velevažnimi vprašanji
Predstavniki delavskih organizacij, ki se zberejo meseca februarja v Londonu, bodo imeli pred sabo mnogo važnih problemov, ki se tičejo vse človeške družbe, posebno še delavstva. Na tem mednarodnem sestanku bodo zastopane unije CIO, eksekutiva AFL pa je povabilo odklonila, češ, da sovjetskih delavskih organizacij ne smatra za svobodne unije, zato noče z njihovimi zastopniki nikakršnega opravka. Vse druge delavske organizacije po svetu pa so se odzvale vabilu. To prvo mednarodno konferenco v vojnem času je sklicala zveza angleških unij.

Zastopniki bodo razpravljali o bodočem miru in o vprašanju kako čim uspešneje pričeti mednarodne akcije za dviganje življenjskega standarda delavskih in kmečkih množic. Dalje o socializmu, o reorganizaciji mednarodne zveze strokovnih unij in o obnovitvi socialistične internacionale. Francoški in italijanski socialisti so izjavili, da se z obnovitvijo delavske politične internacionale ne sme odlašati. Tu pa nastane vprašanje bodočih odnosov med socialističnimi in komunističnimi strankami. Angleška delavska stranka je v začetku lanskega leta predlagala ruski komunistični stranki skupno internacionalo in tudi francoski socialisti so za tako rešitev, a še rajše bi, da se delavske stranke posameznih dežel združijo. S tem bi postal problem mednarodne združitve veliko bolj enostaven. Upajmo, da se bodo zastopniki delavstva zavedali velikanskih odgovornosti in prevzeli v svetovni politiki vodilno vlogo, ker jim v tej dobi zgodovinsko pripada.

Roosevelt obljubil delati za trajen, pravičen mir

V svojem inavguracijskem govoru v soboto 20. januarja je predsednik Roosevelt pred okrog 7.000 povabljenimi gosti pred Belo hišo v zapriseženju v svoj četrti termin dejal, da bo njegova glavna briga v prihodnjih štirih letih delati za trajen, pravičen mir. Zmaga sicer ni še dobljena, a združeni narodi so toliko pripravljeni, da jo bodo gotovo izvojevali.

Predsednik je ob tej priliki govoril le dobrih pet minut, torej to ni bil kak poseben zgodovinski govor, a obljuba, ki jo je dal, je zgodovinska. Zed. države so v tej vojni ogromno prispevale in bo treba še skozi velike žrtve, predno bomo lahko rekli, da smo v "mirni dobi". Mir po tej vojni ne bo mir v

takem pomenu besede kakršnega smo poznali po prejšnjih vojnah. Kajti "moderni" oboroženi konflikti ne delajo več razlike med fronto in ozadjem, med vojaki in civilnim prebivalstvom. Fronta je sedaj ne samo v ospredju, ampak tudi v ozadju. Ameriški kontinent je v sedanjem svetovnem klanju edina izjema, ker sem še niso dosegla ne sovražna letala, ne raketne bombe, ne "leteči roboti". Ampak vsi vojni veščaki soglašajo, da v prihodnji vojni ne bo noben kontinent več izvzet. Dasi se te vojne nismo končali, že veliko govore o tretji in iznajditelji se trudijo, kako morilne in rušilne naprave čimhitreje izpopolniti. Zato je predsednikova ob-

ljuba, da bo ta dežela na čelu prizadevanj za trajen mir, res žarek v negotovo bodočnost.

Imamo pa tudi vse polno domačih problemov. Sedaj pripovedujejo, in predsednik to še posebno poudarja, da nam manjka delavcev. Munijska industrija da je baje še posebno prizadeta in bi bilo v ta namen treba tudi delavce proglasiti za državno svojino, kakor vojake. A na drugi strani se oglašajo sociologi, ki svare, da bo že v prvih tednih po končani vojni nad dvajset milijonov delavcev na cesti, eko se ne začnem brigati za naglo premenitev iz vojne industrije v produkcijo za civilne potrebe. Ekonomist Boris Shishkin, ki načeljuje uradu za statistike v

AFL, meni, da se bo zaslužek ameriških delavcev po vojni znižal z 80 milijard na 48 milijard dolarjev. Delo v nadure bo odpadlo, pravi Shishkin, in veliko delavcev bo zaposlenih le po par dni v tednu, na milijone bo brezposelnih in tako se bodo dohodki te mase hipoma znižali in z njimi nakupna moč, kar bo udarec tudi za farmarje in trgovino.

Roosevelt upa, da bo vlada temu problemu kos, zato veruje, da bomo dobili ne samo mir trajne vrednosti, ampak tudi take ekonomske razmere, v kakršnih bo mogoče tudi delavcem dostojno živeti. Ako bo to obetanje res izvršeno, bomo videli čim se sedanji kongres svojih nalog resno loti.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrti leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Čemu toliko zahtevanja za uvedbo prisilne delavnice?

Ko je predsednik Roosevelt pred okrog letom dni predlagal uvedbo obveznega dela, je ob enem dostavil pogoje, da za sprejem takega zakona le, ako se ob enem odpravi vojne dobičke. Dovoljen naj bi bil le minimalni profit.

Kongres je namesto tega dal korporacijam še nadaljne "olajšave", da si bodo po vojni z nabranimi rezervami toliko hitreje pomagale. To se pravi, da bodo iz njih lahko plačevale dividende tudi ko vojnih naročil nič več ne bo.

Tako je tudi predloga za uvedbo prisilnega dela padla v vodo.

Predsednik Roosevelt jo je ob otvoritvi sedanjega kongresa znova obnovil, tokrat brez pridržka, to je brez zahteve za odpravo vojnega profitarstva. Dejal je, da je stvar nujna, da municijska industrija trpi na pomanjkanju delavcev in da je treba našim armadam prisilno delo v sodelovanje z večjimi pošiljatkami, kakor so jih sedaj deležne.

Ob enem se je v časopisju in v radiu povečalo kampanjo proti stavkam in v vsaki taki jeremijadi govornik ali pa člankar ponavlja, češ, glejte, vojak prejema le \$50 na mesec plače, delo čez ure mu sploh plačano ni, tvega življenje, a delavci v njegovi deželi stavkajo, za nadure pa zahtevajo poldrugo ali celo dvojno plačo!

Ni čudno, ako vojaki z bojišč pisarijo domov o mrznjah; ki jih goje do delavcev, a v glavnem proti unijam, češ, da jim s svojo taktiko strežejo po življenju!

Navadnemu zemljanu se zdi tole jako čudno: Vzlic vpitju proti stavkam, ki so redke in malenkostne, vzlic trditvam o pomanjkanju delavcev v vojni industriji, slišimo dan za dnem ugotovitve, da bo izid te vojne odločila — oziroma ga je že odločila — ameriška produkcija, ki je tolikšna, da sploh nima primere v zgodovini. Ne samo, da se z njo zalaga naša armada, ki šteje okrog 12 milijonov mož, ampak tudi angleško in sovjetsko; ob enem pomagamo s proizvodi ameriške industrije in agrikulturne veči ali manj tudi vsem drugim združenim narodom. Zmerom se tudi poudarja, da je ameriška armada najboljše opremljena, najboljše hranjena in najvišje plačana.

A kar naenkrat pa zadoni znova po deželi, da vsega manjka, da je v produkciji kriza, da domača fronta zanemarja svojo nalogo in jo je radi tega treba PRIMORATI služiti koristim svoje dežele, namesto lenariti.

Kongresnik May (demokrat) se je po Rooseveltovem govoru takoj potrudil s predlogo za uvedbo prisilne delavnice. Delavec od 18. do 45. leta, o katerih bi merodajna oblast ugotovila, da ne služijo vojni produkciji, se bi vzel v delavske batalijone in se jih poslalo na delo kjerkoli bi se jih najbolj potrebovalo. Prejemali bi enako plačo, kakor vojaki, toda razne koncesije, ki so jih vojaki deležni, bi bile za delavce črtane.

Za to predlogo se je navdušilo precej ljudi iz tistih krogov, ki le študirajo, kako bi pod masko vojnih naporov organizirano delavsko gibanje čimprej uničilo ali ga saj onesposobil za akcije. Toda višjim oficirjem v Washingtonu se je zdelo Mayjova predloga poniževalna za armado in so nastopili proti nji. V resnici je bila poniževalna za delavstvo. Napaka v nji po mnenju častnikov je bila v tem, ker je delavce vzporejala z vojaki in jim določala "vojaško" plačo.

Spremenjena predloga je to "hibo" opustila. Določa pa kazni za delavce, ki se bi branili ponujane jim dela v vojnih obratih, ali ki bi izostajali z dela, ali si ga prebirali, namesto da bi ostali na svojem mestu in producirali. Kazni, ki jih predloga določa, so do \$10,000 globe in do 10 let zapore.

Pred kongresnim odsekom, ki ima opravka s takimi predlogami in s predsednikovo zahtevo za uvedbo obveznega dela, so se oglašili tudi predstavniki unij CIO, AFL in pa nepridruženih unij. Vsi so izjavili, da ako je v kakih municijskih tovarni resno pomanjkanje delavcev, se naj problem reši vzajemno z unijami, delodajalci in vlado. Uvedba prisilne delavnice pa bi stvar le poslabšala. Kajti ako je delavcev v teh razmerah v splošnem pre malo, se jih niti s širimi takimi navedbami ne bi moglo pomnožiti. Vse, kar bi s kopiranjem fašističnih metod dosegli, bi bilo to, da med tem ko se borimo za odpravo fašizma v Evropi, bi ga dobili v svoji deželi.

Tudi večje industrialceve se je oglašila proti prisilni delavnici. Da-li je to storila iz prepričanja, ali pa samo navidezno, da bi izgledalo, kot da je ona z unijami vred proti, to vedo najbolj tisti v kongresu, ki imajo z delodajalci intimne zveze. Mnogi smatrajo, da so s svojim nasprotovanjem skušali napraviti v javnosti vtis, kot da podpirajo stališče unij, a v resnici je bila to le prevara. Kajti predstavniki delavstva so zoper prisilno delavnico tudi s stališča, da bi v nji imela oblast pravico delavca poslati v službo kamorkoli — ne v korist delavca ali vojnih naporov, pač pa za delodajalčev privatni profit.

Ako pa bodo delodajalci "proti", bi to argument predstavnikov organiziranega delavstva izpodbilo.

V vsej tej gonji za pospešenje produkcije so glavna tarča unije in "stavkarji". In ker je domalega vse ameriško časopisje last gospodujočega kapitalističnega sloja, je naravno, da se de-

GORNJE JE SLIKA IZ FRANCIE, predno se je pričela Hitlerjeva desperatna ofenziva. Na desni je francoski tank, in na levi nemški vojaki, ki so se mu podali.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Kralji hočejo tron

Oni večer sem nekoliko prekasno zavrtela gumb na radiu in tako sem ujela le konec komentatorjevih razpravljanj o grških in jugoslovanskih kraljevsko-političnih težav. Slišala sem le še: "A king is a king is a king is a king." Uporabil je slog Gertrude Stein — "A rose is a rose is a rose is a rose", pa ga raztegnil na kralje.

Seveda je hotel s tem poudariti, da se je kraljev težko otrešiti, ne pa jih primerjati z rožami. Kajti roža je roža in ostane roža, pa naj kdo pritrjuje ali zanika. Za kralja sta pa pritrjevanje ali pa zanikanje lahko odločilna, zlasti če je odnesel peče iz dežele v času, ko se je nad njo pokazal črn oblak.

Večinsko zanikanje v 'njegovih' državah bi pomenilo zanj predpono 'ex', ki je za vsako kronano glavo hudo strašilo. 'Ex' namreč nima trona. Mi navadni zemljani pač ne moremo presojati, kakšno magično moč ima in kakšne občutke vzbuja tron, po slovensko tudi prestol. Vemo le, da so včasih sedeli na njih napol norci in semtertja tudi bebeci. Vemo tudi, da so sedeli na njih zločinci in krvniki. Vemo tudi, da so sedeli na njih posamezniki, ki so imeli vrtnarske, ali kake druge sposobnosti in so bili tudi drugače dobri in spodobni ljudje, toda vladarskih zmognosti jim Bog ni dal.

Ali navzlic temu so vladali, ker so bili za vladarje rojeni. To je namreč tisto prekletstvo dedne pravice, da dežela nikdar ne ve, kaj dobi na tron — čuti in nosi pa posledice. Redke, prereditve so v zgodovini človeštva take kronane osebe, da bi imele vse poglavitne lastnosti, ki jih sposoben in pravičen vladar mora imeti.

Za grškega kralja Jurija že po nekoliko vemo, kakšnih lastnosti je; vedo tudi Grki, zato se ga branijo. O mlademu Petru vemo le toliko, da je trmast in dober mehanik. Za avstrijskega Ottona vemo, da je dosegel doktorat in da je pobožen. Pobožnost je že v tradiciji Habsburžanov. Ze njegov praded Rudolf je bil zelo bogaboječ. "Ali imel je preveliko sinov, da bi cepil plako, ko si je kot skrben oče prizadeval, da je vsakemu posebej oskrbel možno kravo, hočem reči — deželo..." Tako nam je o Rudolfu Habsburškem razlagal profesor zgodovine dr. Fr. Kos.

Oton dobiva zaslanbo od papeža. To je umljivo. Katoliška cerkev je avtokratsko vladana, in papež je avtokrat, pa naj bo ime njegovo tako ali tako. In

lavčev sin iz Amerike kje na Pacifiku ali pa na zapadni fronti togoti nad delavci, ker je iz časopisja delodajalcev zaveden in zato ne razume, da ga hujskajo proti samemu sebi. Zanimivo je poslušati še 'celo nedorasle otroke delavcev, ki doma ob polni skledi, ki jim jo oskrbuje s svojim garanjem oče in mati, robotajo proti "raketirjem" v unijah, proti stavkarjem, in pa "foreignerjem", ki bogate, dočim "se naši bratje mučijo na bojiščih in umirajo."

Protidelavska propaganda v Zed. državah torej presenetljivo uspeva. Ako bodo hotele unije kaj izdatnega storiti proti nji, bodo morale v politično akcijo poseči vse drugače kot pa so v lanskih predsedniških volitvah, ko so mislile, da so zmagale v njih.

če bi bilo po njegovi volji, ne bi imeli na svetu niti ene ljudovlade. Imeli bi pa le en hlev in enega pastirja. Ta pastir bi bil rimski papež; vse v enem: cerkveni in svetni vladar. Tudi papeža boljše razni 'exi', zlasti tisti, ki bi utegnili biti velika opora katoliške cerkve.

Lahko bi vprašali, zakaj se ti izbranci toliko pehajo za prestol, ko bi lahko našli sto načinov, če hočejo narodu in domovini dobro. Pa ste že slišali, da bi kdaj kateri le mignil z mezinco domovini v prid? Ne jaz.

Vse njihovo prizadevanje, največ tajno spletkarjenje, je usmerjeno edino na nesrečni obaldahinjeni stolec. Zapovedovali bi radi in uživali kraljevsko čast. Kdo ne pozna iz zgodovine celo vrsto krvavih nasledstvenih vojn, ko so po dva, včasih i po trije hkrati silili na eden in taisti prestol? Ubogi narodi pa niso imeli pravice, ne moči, da bi se složno dvignili, pa postavili tron z baldahinom vred pod kap — "Tu ga imate, pa se tepite zanj! Mi smo lahko brez te šare in brez vas..." Niso imeli te moči; imeli so le kri, da so jo po nepotrebnem in sebi na škodo prelivali v bratomornih bitkah.

Zlo monarhističnih vlad tiči namreč v tem, da morda evet državljanov, kar je vojaštvo, priselci zvesto vladarju, naj je že bebec ali ženij, državi v škodo ali korist. Tako ima na svoji strani vsi državno oboroženo silo — pa se naj kdo proti njemu ali njegovim kasti upre, če se more ali upa! Le tako se je mogel ta zastareli srednjeveški sistem vladanja ohraniti do sedanjih časov.

Da, kraljev se je težko otrešiti. Le valovje velikih prevratov utegne odnesti kakega odveč kronanca seboj, kakor se je zgodilo za zadnje vojne. Izvoljeni od ljudstva niso, zato jih ljudstvo mirnim potom odstaviti ne more. Ponekod niso niti domačini, ampak so potomci kakega importiranega germanškega princa, pa imajo kot taki zaslanbo od držav, ki so vladane od njihovih žlahtnikov. Te plemenite žlahte je pa toliko, da je omrežila vse Evropo.

Zadnji in skrajni izhod so revolucije. Te so pa zmerom tvegane, ako nima ljudstvo vsaj del oborožene sile na svoji strani. Ali tudi posrečene revolucije pomenijo veliko nesrečo za deželo, kamoli onesrečene.

To bi morali premisliti tisti, ki se potegujejo za kralje in njihovih prekleto dedno pravo.

VAZNA SEJA PODRUŽNICE ŠT. 1 SANSa

Detroit, Mich. — V nedeljo 4. februarja ob 2. popoldne ima podružnica št. 1 SANSa sejo v Slov. narodnem domu, 17153 John R. Vsed snežnega meteža in poldenice je bil poset januarske seje slab in volitev novega odbora se ni vršila. Zato je važno, da se vsak udeleži bodoče seje. Vsa društva se prosijo, da pošljejo svoje zastopnike in postanejo člani, kateri še niso. Vsa član podružnice je upravičen prejemati buletin ZOJ-3A brezplačno.

Na seji se bo tudi oddalo darilo znane rodbine Louis Urban, lepa linoleum preproga, ali za \$15 barve. Kdor še nima listkov, naj jih kupi 3 za 25c in z malim prispevkom pomaga kriti stroške religioznega dela, t. j. stanarina lokalnega skladišča, poprava in kemično čiščenje oblačil, obutve in prevoz robe v New York.

V letu 1944 je bil slovenski del skupnih stroškov: Stanarina za 8 mesecev \$40, poprava, čiščenje in odprema \$65, skupno \$105. Eno tretjino te vsote so dali posamezniki, ostalo se je pa krilo s čistim dobičkom partizanskih zvezdic in Titovih knjižic.

V našem delu moramo vstratiati, dokler celo Primorje, slovenski del Korotana in Prekmurja ni naše in dosežen cilj svobodne, demokratične, federativne Jugoslavije.

Lia Menton, tajnica.

Pomanjkanje ladij vzrok zakasnitve v dovažanju relifa

Pamflet, ki ga izdaja Foreign Policy Assn. v New Yorku, pravi, da gladna ljudstva zavezniških dežel zato ne dobe pomoči v živilih, ker nam manjka ladij. Prometu preko Atlantika in po Pacifiku služi 3,700 zavezniških tovornih ladij, in dasi je to veliko, jih je še vseeno premalo celo za prevažanje zavezniške municije in drugega materiala v vojne namene. Radi tega je za dovažanje relifa le tu pa tam mogoče kakšno porabiti. To je na podlagi tega poslanila vzrok, čemu morajo prizadeti ljudje spet to zimo gladovati in prezebati.

IZKAZ 300-TERIH

Na priporočilo Joškota Ovna in več drugih se je kvota prispevateljev pod gornjim naslovom zvišala iz dve na tri sto. Namen tega sklada je obvarovati list pred zadolžitvijo in pa v pomoč agitaciji za njegovo razširjenje. Drugi prispevki so pričakovani pod običajnim naslovom "Tiskovni sklad Proletarca".

XIII. IZKAZ	
Anton Pečnik, Wadsworth, Ohio	\$ 5.00
Louis Sasek, Indianapolis, Indiana	5.00
Joseph F. Kunčič, Cleveland, O.	6.00
Joseph Cvelbar, Sharon, Penna.	5.00
Skupaj	\$ 21.00
Prejšnji izkaz	1,471.00
Skupaj	\$1,492.00

Prispevateljev v tem izkazu 4, prejšnji izkaz 246, skupaj 250. Manjka še 50.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Precej takih prerokov, katerim bi Rusija nikakor ne mogla ustreči, neglede kaj bi storila, je zatrevalo, da se sovjetska ofenziva to zimo sploh ne dogodi. Ampak jo je rdeča armada le pričela na svoj stari grandiozni način, kot to znajo le Rusi. Ko to pišem, je bila ofenziva šele v začetnih dnevih, a že v teh so bili njeni uspehi presenetljivo ogromni. Toda ne samo za Ruse, ampak najbolj za tiste, ki so mislili, da rdeča armada počiva, ne pa se pripravljala za udar.

Varšava je svobodna in mnogo drugih mest na Poljskem. Rdeča armada je ob nemški meji, ponekod že čezno. Otvoritveni dnevi te ofenzive so bili strašni, kar so potrdili nemški in ruski poročevalci.

Glavno besedo, kot še vselej v ruski ofenzivi, so imeli topovi. Njihna rušilna moč je ogromna. Poročali so, da je bilo pet sto težkih topov na vsako miljo.

Nedavno je imel znani vojaški izvedenec Major George Fielding Eliot v čikaškem "Sunu" o vzhodnem bojišču obširen resume, ki je bil napisan pred sedanjo sovjetsko ofenzivo. V svoji razpravi je zavrnil tiste naše izvedence, ki so trdili, da igrajo Rusi na Balkanu in na Ogrskem nekako politično borbo. Opisal je položaj, v katerem so bile ruske armade zadnje jesen, ko so končevale veliko ofenzivo na Poljskem. Močna nemška obramba v vzhodni Prusiji, dalje izredno težak teren, ki je ne samo močvirnat in poln jezer, ampak tudi drugače izboren za obrambo, ter dolge komunikacije, razbita prometna sredstva, porušeni mostovi in prehod iz ruskih širokotirnih na ozkotirne železnice — vse to je Rusom onemogočilo nadaljevanje lanske poletne ofenzive. Treba jim je bilo ustaviti in pričeti z novimi pripravami za zimski napad.

Isto se je dogodilo sovjetski ofenzivi pred Varšavo. Rusi so napravili precej poskusov prebrsti Vislo, a so bili vselej vrženi nazaj. Bilo pa bi tudi nevarno predreti v sredini, dočim so Nemci sedeli utrjeni na obeh krilih ruskih armad — v Karpatih in v Vzhodni Prusiji. Navadno, da so Rusi — namesto da bi sedeli in čakali kakih pet mesecev, da teren v Vzhodni Prusiji zamrzne, rajše takoj udarili čez Karpatne na Ogrsko, kot pa da bi dali Nemcem časa za odpočitek in reorganiziranje njihne armade.

Nemci so to nevarnost ruske strategije hitro zapopadli. Kdor ne verjame, naj pogleda borbo za Budimpešto. Elliot pravi o tem med drugim: "Če še kdo dvomi o tem, naj samo pomisli, kaj bi se zgodilo, ako bi imel tiste divizije (ki jih je imela nemška vrhovna komanda na Ogrskem) poveljnik nemške armade von Rundstedt na zapadni fronti v dneh, ko je udaril s svojo kontraofenzivo po naši armadi v Belgiji, proti mestu Liege. Toda ker so se Nemci zbirali za protinaskok na Budimpešto, da jo ubranijo pred rdečo armado, mu jih je manjkalo na zapadu. Kdor si hoče to predstaviti, bo imel na svoje dvome o ruskih vojnih manevrih zadosten odgovor." Tako je omenjeni člankar tistim, katerim je Rusija vedno trn v peti, zelo pametno odgovoril.

Pohod v Atenah

V nedeljo 14. januarja je bila v Atenah slavnostna procesija demonstrantov. Seveda pa je bil ta pohod, kot pišejo poročevalci, drugačen kot pa so bili krvavi pohodi lačnih in raztrganih republikancev pred sedmimi tedni.

To je bila triumfalna parada zmagovalcev — čedo obledenih ljudi, med njimi fašistične čete generala Stylianos Gonatos, kateri je v službi Nemcev pobijal grške republikance; dalje so bili v nji nekdanji kolaboratorji, z raznimi rojalističnimi prapori in z napisl, "Živel kralj Jurij! Živel Churchill! Živel Plastiras!" Ameriških zastav je bilo malo, angleške so prevladovali.

Gly Gowran piše, da je bil

to zmagoslavni ples grških rojalistov in drugih reakcionarjev, ki so s pomočjo angleškega (ameriškega) orožja zlezli narodu znova na hrbet. Zbrali so se z vseh krajev Grčije, da naredijo večji vtis in se angleški vladi za svojo rešitev dostojno zahvalijo. Okrog 50,000 ljudi je bilo v tej rojalistični manifestaciji.

Mogoče, da so za enkrat s pomočjo takozvanih demokratičnih osvobodilcev ugasnili luč svobode v stari Akropoli. A sile socialne revolucije so neizprosne. Mogoče, da jih za nekaj časa ustavijo — mogoče je to. Ali to so sile, pred katerimi ni so varni niti osvobodilci. Churchill je vzlic zaupanju, ki ga je bil v parlamentu znova deležen, zanetil nekaj, kar ima lahko usodne posledice tudi za Anglijo.

Pri nas

V reviji "Nation" z dne 6. januarja je priobčen govor bivšega ministrskega predsednika španske republike Juana Negrina, ki se ga je namenil oddati po radiu udeležencem shoda v Madison Square Gardnu v New Yorku kot avspicijo omenjene revije v protest proti nadaljevanju odnosajev naše vlade z diktatorjem Francom. V zadnjem momentu mu je angleška vlada v Londonu, kjer se Negrin sedaj nahaja, zabranila govoriti v radiu, dovolila pa mu je besedilo govora poslati v New York telegrafčno. Tako je Negrinov govor na tem protestnem shodu proti fašistični vladi v Spaniji le prišel na dan, a njegova vsebina je tako važna in živa, da jo je vredno prečitati. Priporočam, da naj to vsakdo stori. Posebno za nas Jugoslovane je vredno, da se seznanimo z Negrinovim govorom, kajti v rdeči španski zemlji gnijejo kosti mnogih Jugoslovancev, ki so šli tja, da jo pomagajo oteti pred fašizmom.

Negrin ne govori toliko o preteklosti — saj jo na žalost plačuje današnji svet s potoki krvi — brez da bi državnike kaj izpametovalo; razpravlja pa o bodočnosti Spanije in vsega sveta. Njegove besede so grenke, besede človeka, ki živi v pregnanstvu; preroške besede bojevnika, kot so bile takrat, ko je povedal, sredi tistega nenekega boja, ko se je španska republika borila na smrt, ko so ji demokracije, namesto da bi ji prisločile na pomoč, s svojo lažno nevtralnostjo prerezale vrat; one dni jim je dejal, da je napad fašizma na špansko republiko uvod v svetovno vojno številka dve in da bo demokratični svet plačal zelo drago s krvjo in materialno to svoje izdajstvo. Zal, da se je zgodilo kakor je prerokoval, toda ne po krivdi španske republike.

V svojem pisanem govoru je poudaril željo, naj Amerika raz-

(Konec na 4. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Ako je grška osvobodilna fronta (EAM-ELAS) res drhal samih tolovajev, kakor trdi Churchill, čemu ji premier Plastiras z angleškim odobrenjem ponuja spravo in zastopstvo v vladi? Ta tako pristranska angleška propaganda mi nikakor ne gre v glavo!

POVESTNI DEL

VLADIMIR RIJAVEC:

DOLŽNOST

Pol pritiska je zdrknilo v teh par trenutkih z moje duše. Senca v dvorišču so oživele; za sabo sem zaslišal prej dobro znane in potem pozabljene udarce Funtezovega kladiva; ženski glas izpod strehe je klical Arinko. Saša se mi je nasmehnil in stekel čez dvorišče in pod mogočnim obokanim vhomom našega gradu ven na cesto.

Tisti večer mi je mama pela in mi pripovedovala kot nekoč. Za roko me je držala ter si jo stiskala k licu; iz njenih oči je izginila skrb in vprašanje, zakaj umiram, tudi... Jo je pomirila moja nemirnost, vprašanje nemara?

"Kje je Saša?"
"Saša?", se je začudila. "Če hočeš, pokličem Stanka, Arinko...?"

"Ne, ne! Saška!" sem vztrajal.

Nekaj časa je mislila, me pogledala in odkimala.

"Jutri ti ga bom pokazal..."
"Boš Tonček..."

Slonela je ob meni, dokler nisem spustil vek. Od daleč me je sladkoprijetno dražila in me motila njena polglasna uspanka. Za hip me je zdrnil iz polnsa poljub, ki mi ga je pritisnila na čelo in vonj njenih las, ki so se mi vsuli po licu. Nasmehnil sem se ji z očmi, — njih spet zatisnil... in njen obraz je ostal tudi v sanjah njen, še malo se ni spremenil.

Kdo ve, nemara ni prazno, kar pripovedujejo o usodi. Da je, in da je celo človeško življenje niz vnaprej določenih dogodkov, ki se jim ni mogoče izogniti. Potem je bilo tudi meni usojeno, da bom srečal obraz, ki me bo rešil osamljenosti, zagrenjenosti. Ni se mnogo razlikoval od drugih, le v tem mogoče, da je bil za spoznanje resnejši, otožnejši... in vendar toliko, da bi ga bil našel še leta in leta kasneje. Nič manj se mi ni zarisal v spomin nego obešenčeve roke in prsti. Sašin obraz...

Vrnila se mi je razigranost in smeh tudi, ostal je občutek, da so z minutami minevala leta, da sem se postaral, in tega se nisem mogel otresti nikoli.

Bil sem srečen, kadar sva tičala skupaj, in on nič manj. Še opazil nisem, da se ga otroci izogibajo, da utihnejo, če stopi na dvorišče... da ga odrasli gledajo z mržnjo in kričijo včasih nanj. Prezrl sem, da se nama ni nikdar nobeden pridružil, kadar sva se igrala ali se lovila po prašnih ulicah; prezrl sem, ker nisem nikogar pogrešal in mi je bilo všeč, da naju nihče ne moti. Kdaj pa kdaj sem je sicer Saša zamislil, se kdo ve kam zagledal, in je bil njegov pogled otožen, žalosten, — a le za par trenutkov, potem je stresel z glavo, da so se mu črni lasje vsuli po čelu in se mi nasmehnil. Menil sem da se je spomnil

očeta, zato sem rajši molčal, da ne bi tudi mene zmotila podobna, ki me je stresla, kadar mi je prišla pred oči.

Vabil me je k sebi. Prvič sem se branil; bal sem se nesrečnega okna, pa sem našel v kuhinji toliko novega in zanimivega, da sem pozabil nanje. Prosil me je, naj pridem še; tudi njegova mati me je prosila. Bila je majhna in drobna. Na glavi je vedno nosila temno ruto in je govorila tiho in bolano. Po navadi je sedela ob oknu, a ni nikoli pogledala skozi njo in kadar je hodila po kuhinji, je držala roko pred sabo kot slepci. Pozneje mi je Saša povedal, da mama res vidi iz dneva v dan slabše, — ali takrat me je čudilo, saj so bile njene oči žive in pogled jasn, zgovoren, da sem čisto vedel za misel, ki mi jo je hotela povedati, še preden jo je izrekla. — In vedno, kadar sem vstopil, me je vprašala: "Si ti Tonček?" imela me je rada kot Saška.

Prva senca je prišla s Stankom. V šoli sem ujel drugi red. Zdelo se mi je, da po krivici; bil sem prepričan, da sem odgovoril dobro. Ko sem se vračal domov, sem srečal na stopnicah Stanka in mi je prišlo na misel, da bi njega pobaral, kako in kaj. Izognil se mi je z vprašanjem, zakaj vedno tičim s Saškom. — Tako čudno, nerazumljivo in brez vsake prave zveze so zvenele njegove besede!... Kaj naj bi mu bil odgovoril?... Kar sem čutil: da sem našel v Sašku dobrega prijatelja in sorodno dušo, nisem mogel niti v mislih izraziti kakor bi rad. In nisem mogel, ker mi samemu ni bilo jasno, zakaj sem se toliko približal prav Saši, ki se poprej še zmenil nisem zanj in ga skoraj poznal nisem.

"Molčiš?... Suft!... Stanko me je prezirno pogledal in odbrzel v prtiličje. Ni se ozrl, ko sem ga poklical.

Potožil sem se mami. Ni se začudila. Pobožala me je po lasih in se mi zagledala v obraz. "Vedela sem, Tonček, da bo prišlo. In je, ker je moralo priti... ker ljudje neradi pozabljajo prizadete jim krivice. — Če je dobro, da jih ne? — Ne vem, Tonček. Morda si boš tudi ti kdaj zadal to vprašanje... Kakšen bo odgovor? — Lahko jasn in odločen, ali pa ne... toda s svojim odgovorom ne boš nič spremenil: ljudje bodo, kakršni so bili..."

Nisem je razumel. O ljudeh je govorila, o krivici, in njene besede so bile čudne, učene, kot da mi jih je čitala iz knjige. Napisal sem jih po svoje, — dobro vem, da so bile drugačne, bolj globoke. Ali pa niso bile in so se mi le zdele take, ker se ni še nikoli spustila v pogovor o svetu, krivicah, duši. Kadar mi je hotela pojasniti kako stvar, jo je razčistila po svoje: prepro-

sto, da sem lahko otipal njene besede, in če kdaj nisem bil zadovoljen, da sem brskal in spraševal dalje, je vedno končala prav na kratko: Tako je pač... Vedno je bilo in mora biti tako!

"... Se spominjaš sestradanec, ki so jih odpeljali vojaki? Tam za zaveso si se skrival in me strahoma spraševal, kaj bo z njimi... Kaj? — Umikala sem se ti z odgovorom; bala sem se ti povedati, da se ne bo vrnil nobeden izmed njih. In se ni!... Premlad si bil, da bi me bil takrat vprašal, le kam jih vodijo, marveč zakaj jih vodijo in kdo je kriv, da jih. — Niti danes me ne vprašaš... In če ti povem...? Saškov oče..."

Pretrpelo me je. Ko sem se srečal z maminim pogledom, sem razumel, zakaj mi je tako dolgo prikrivala resnico. Čutil sem, da ji je žal in da se kesa, da mi jo je sploh povedala. Ni mi hotela klicati v spomin slike, ki me je kdaj pa kdaj strahila in se je nisem mogel nikoli popolnoma otresti. To so bile neznansko dolge roke s tankimi, koščeniimi prsti, ki so s svojimi kretnjami želele povedati edino resnico, — steklene oči, brezbova usta in noge, ki so s sementertja zakorakale v prazno... "Obesil se je," sem rekel, drugega nisem mogel. Rad bi bil zajokal in vem, da bi mi bilo odleglo. Pa sem naslonil glavo na mamino rame ter požrl solze.

"Ne, Tonček," je priznala tiho, ali sem nemara le sanjal. "Ni se obesil, — obesili so ga..."

... Rekla mi je mama, da ljudje neradi pozabljajo storjene jim krivice. Takrat ne, toda pozneje se mi je zjasnilo vse to in tudi zakaj se mi je Stanko izognil, me ponižal. Stori je pač kakor so ga naučili, zato sem mu odpustil, — vendar se ni nikoli podrla pregrada, ki je tisti dan zrastla med nama. Ostala sva vsak na svoji strani, vsak v svojem svetu, še ko sva se borila ramo ob ramo za isto stvar. Dostikrat sem si prav zaradi tega očital, da sem malenkosten, da krivično mislim o ljudeh, da jih obsojam že zaradi ene same, drobne brezposlemnosti. Kaj morem zato, če jih res!... Vrgel je prvo senco, ki ni ostala edina...

(Dalje prihodnjič.)

VABILO NA SEJO JPO-SS IN SANSA

Chicago, Ill. — Na zadnji seji v naslovu omenjenih podružnic je bila udeležba tako slaba, da ni bilo mogoče izvoliti odbora za tekoče leto. Vsled tega je bilo sklenjeno, da se sklicje seja na ponedeljek 29. januarja z namenom, da se izvoli odbor in pa, da se vse potrebno sklene glede prireditve, ki se bo vršila v nedeljo 29. aprila v American Bohemian dvorani na 18. cesti. Vsled tega ste vabljeni vsi stari in novi zastopniki in pa vsi stari odborniki, da se gotovo udeležite seje v ponedeljek 29. januarja točno ob osmih zvečer v Tomažini dvorani, 1902 W. Cermak Rd. Udeležite se brez osebne vabila.

Kakor že zgoraj omenjeno in že enkrat prej poročano, se bo vršila velika prireditev chikaških podružnic JPO-SS in SANSA v nedeljo 29. aprila letos. Zato so vsa društva v Chicagu in okolici prošena, da na isti dan ne prirejate svojih zabav, da ne škodite nam in sebi.

John Gottlieb.

NA SEJI KLUBA ŠT. 1 BO RAZPRAVA O RELIFU

Chicago, Ill. — V petek 26. januarja bo redna seja kluba št. 1 JSZ, na kateri bodo podana važna poročila in pa nekaj še nerešenih zadev s prejšnje seje bo na dnevnem redu.

Ko bomo s tem končali pa bo nekaj poročila o relifni akciji za Jugoslavijo, o norčevanjih z nje v nasprotnih listih in o politični situaciji v splošnem, ki ima v tej vojni tudi pri delitvah podpore veliko opraviti — še celo več kot pa v prejšnji vojni. — P. O.

Naročite si Ameriški družinski koledar 1945. Stane \$1.25.

"MODERNA" VOJNA NE PRIZANASA. Slika iz nekega mesta v Belgiji, na katerega je padla nemška raketska bomba in razmetala ubite civiliste vsenaokrog.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Piše CHARLES POGORELEC

Ta kolona bi bila morala zagledati luč sveta že par tednov nazaj, ampak iz knjigovoznice so mi napeljali koledarja toliko, da je bila skladiščna soba docela zatlačena z njim in ga je bilo treba razposlati po naselbinah, da gre med ljudstvo. S koledarjem smo bili malo pozni, poleg vsega tega pa še zatrpna pošta z božičnimi pošiljatkami in zraven tega neskušeno osebe je v poštnih uradih. Vse to je zamudilo le še povečalo. Toda kljub temu s strani naših zastopnikov ni bilo "kikanja", da si nekateri poslani naročilo še začetkom meseca oktobra, kar znači, da znajo upoštevati naše težkoče. Vedeli so pač, da bodo koledarje prejeli, čeprav malo bolj pozno. Kar se koledarja tiče, moram reči, da gre prav dobro v promet. Naročili smo ga tisoč izvodov več kot prejšnjega letnika, pa kot izgleda, bo zaloga kmalu pošla. Veliko je bilo letos naročil od zastopnikov za razprodajo, še več pa posameznih. Vse to pa da eni osebi dela z zavijanjem, da kaj! Pa nič zato. Glavno je, da je koledar zunaj med čitatelji.

Naše aktivnosti zadnje štiri tedene so bile:

Frank Oblock, Tiona, Pa., je poslal \$15 in naročil, da se ta znesek razdeli na 1-letno naročnino, en Majski glas, koledar, ostalo pa v tiskovni sklad in sklad 300-terih. "Z menoj ne bo več kaj prida, sem v letih, toda, storil bom kolikor bom mogel za našo stvar in dokler bom mogel." Tako piše. Morda je res kot pravi, toda soditi ga po duhu v pismu in v aktivnostih bi človek mislil, da je še zmerom mlad.

Ančka Mahnich, Waukegan, Ill., je poslala 2 naročnini, \$1 v tiskovni sklad in \$5 v sklad 300-terih, ki jih je prispeval Gospodinjski klub SND. Martin Judnick je poslal 1 naročnino in \$3.25 v tiskovni sklad; Jakob Meseč 4 naročnini in \$7 v tiskovni sklad. \$2 je dal John Butchar, \$5 pa sta prispevala s soprogo Jennie.

V Chicagu smo bili sledeče aktivni: Upravnik je dobil 12 naročnin. Milan Medvešek je prispeval \$5 v sklad 300-terih. Peter Bernik je plačal naročnino kar za tri leta skupaj, in ker je bil z njo nekoliko zaostal, je za "kazen" poslal \$1 v tiskovni sklad. Vse to nam je zanj izročil Frank Bizjak, John Chamačar je dobil 2 naročnini, Angela Zaitz 2, Frank S. Tauchar 6, Luka Grosar 2, Joško Owen 2, Filip Godina je pa prispeval \$5 v tiskovni sklad. Joe Oblak je izročil 2 naročnini in \$1 v tisk. sklad.

Lenhart Werdinek, Thomas, W. Va., je poslal 3 naročnini in naročil 9 koledarjev. Frank Klun, Chisholm, Minn. je poslal listu kot novoletno darilo 2 novi naročnini in naročil 30 koledarjev. Dve novi naročnini je poslal tudi Louis A. Ambrozich, ki je zadal spet v zdravilišču Nopeming.

Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo., je poslal 8 naročnin, med njimi 2 novi in \$5 v sklad 300-terih, ki jih je prispeval Anton Marinsich. Leo Junko, Detroit, Mich., je poslal 5 naročnin. Maks Knaus, Traunik, Mich., je poslal eno naročnino in še drugo naročilo za koledar, provizijo od obojega pa prepustil tiskovnemu skladu.

Frank Jamnik, Sheboygan, Wis., je poleg svoje poslal tudi eno novo naročnino in naročil Kernov Besednjak. Obnovil je naročnino tudi Anton Zorman in dodal še \$2 za tiskovni sklad. Frank Stih je poslal 2 naročnini in naročil še 35 koledarjev. Pri prodaji koledarja mu je veliko pomagal Leo Milostnik, tajnik društva št. 344 SNPJ. Pitala sta tudi po imenik naročnikov in po pobotne knjizice, ker zdaj, ko sta končala s prodajo koledarja, se bosta lotila agitacije za list.

John Paulic, Gardena, Calif., je obnovil naročnino in prispeval \$2 v tiskovni sklad. Anton Shular, Arma, Kans., je poslal 9 naročnin, članske prispevke za klub št. 21 JSZ in novce za prodane koledarje. Naročil je še enega.

Frank Leskovšek, Port Washington, Wis., je obnovil naročnino, poslal \$1 v tiskovni sklad in \$5 v sklad 300-terih, ob enem je naročil dva koledarja.

Mike Kopach, Barberton, O., je poslal dve naročnini, Alois Oepek, tajnik št. 48 SNPJ, \$1 v naročil še 5 koledarjev. Antón Skoberne, Maynard,

O., je obnovil naročnino in naročil še 5 koledarjev.

Cleveland, O.: John Krebel je poslal 33 naročnin in \$7.75 v tiskovni sklad ter članske prispevke za klub št. 27 JSZ; Rose Jurman je prispevala \$10 v tisk. sklad, \$2 pa John Močnik, ki ima trgovino in krojačnico na 185. cesti in se večkrat spomni naših skladov. Jože Durn je poslal 2 naročnini in novce za prodane koledarje; provizijo je prispeval tiskovnemu skladu. Anton Jankovich je naročil še 100 koledarjev. Pravi, da noče prav nič zaostati s prodajo koledarja v primeri s prejšnjim letnikom. Brž da jih bo še naročil.

Anton Pečnik, Wadsworth, O., je poslal \$5 v sklad 300-terih in naročilo za 4 koledarje.

Frank Bregar, Avella, Pa., je poslal novce za prodane koledarje ter 4 naročnini, od teh 2 novi in \$1 v tiskovni sklad.

Anton Tratnik, Diamondville, Wyo., je poslal 6 naročnin, \$5 v tiskovni sklad in novce za prodane koledarje. Provizije ni vzel, kar je njegova stara navada.

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., je poslal 7 naročnin, novce za oglaševanje v koledarju in naročil še 50 iztisov koledarja.

Lawrence Selak, Star City, W. Va., je poslal 6 naročnin in \$3 v tiskovni sklad.

Frank Cvetan, Johnstown, Pa., je poslal 8 naročnin ter naročil 5 Kernovih Besednjakov in še 50 koledarjev. Frank Podboy iz bližnjega Parkhilla pa 4 naročnini, novce za prodane koledarje in \$1 v tiskovni sklad.

Joseph Snoy, Bridgeport, O., je poslal eno naročnino in naročil še 3 koledarje, Louis Pavlinich (Bellaire) pa novce za prodane koledarje in \$1 v tiskovni sklad.

Anton Gorenz, Springfield, Ill., je poslal 3 naročnini.

John Spiller, St. Louis, Mo., je poslal 2 naročnini, naročil Kernov Besednjak, en koledar ter prispeval \$2 v tisk. sklad. Pravi, da se bo kmalu spet oglašil.

John Kosin, Girard, O., je poslal 2 naročnini in \$3 v tiskovni sklad.

Mary Marinšek, Gallup, N. Mex., je poslala dve naročnini.

Katie Horvatin, New York, N. Y., je naročila 4 koledarje in poslala pozdrave osebu pri listu in drugim. Istotako mi vračamo nji.

Anton Zornik, zap. Penna., je poslal 31 naročnin, \$3.75 v tiskovni sklad in naročil še 150 koledarjev.

Frank Remitz, Rock Springs, Wyo., je poslal 3 naročnini in novce za prodane koledarje, provizijo pa prepustil tiskovnemu skladu.

John Marolt, West Mineral, Kans., je poslal 2 naročnini, \$1 v tiskovni sklad in naročil dva koledarja.

Frances Oblak, Bridgeville, Pa., je poslala dve novi naročnini in članske prispevke Prosvetni matiči od društva št. 295 SNPJ.

Anton Udovich, La Salle, Ill., dve naročnini, \$2.50 v tiskovni sklad ter novce za oglaševanje in za koledar.

James Dekleva, Gowanda, N. Y., pravi, da so mu vremenski bogovi pri prodaji koledarja močno nagalali, vendar je razpečal vso zalogo. Poslal je tudi \$1 v tiskovni sklad.

Mike Krultz, Willard, Wis., je poslal novce za prodane koledarje, katere pa mu je večnoma razprodal Matt Malnar, ker sam zaradi zaposlenosti ni mogel okrog. V s. Malnarju je Mike dobil dobrega pomočnika, Proletarec pa dobrega agitatorja. Mike pravi, da mu bodo najbrž vseli zadnjega sina v armado, in tako bosta ostala sama z ženo na obsežni farmi, ki jo ne bo imel kdo obdelovati. Omenja, koliko sta s sinom lani pridelala; vse to bo zdaj odpadlo, ako mu vzamejo v armado edino pomoč, ki jo še ima. Njegov drugi sin je zdaj nadporočnik in se nahaja na Filipinih.

Omenja tudi, da mu jih je več obljubilo, da bodo prispevali v sklad 300-terih, toda do njih ne more vsled zaposlenosti. To stori ob priliki. Sicer pa je Mike tiste vrste sodrug, ki ga ni treba siliti na delo. To dokazujejo tudi naši izkazi, ki so redki, v katerih bi on ne bil zastopan.

Ignac Hrešič, Farmington, Ill., je poslal \$1 v tisk. sklad in naročil dva koledarja.

Mary Keržič, Lorain, O., je naročila koledar ter poslala pozdrav Johnu Chamazarju in Katki Zupančičevi, ker se ji njuni spisi zelo dopadejo. Zeli, da bi vanj še dolgo dopisovala.

Albina Kravanja, Glencoe, O., je poslala dve naročnini.

Jože Cvelbar, Sharon, Pa., je poslal novce za oglaševanje in prodane koledarje, katerih je naročil še tri. V pismu pravi: "In da ne boste mislili, da sem kakor Ribničan, ki je Materi božji svečo obljubil, pa nikdar dal, tako sem tudi jaz obljubil \$5 v sklad 300-terih, ki jih zdaj pošiljam." Ti kajon ti, pa zakaj ravno "Ribničan"? Ali ne veš, da lahko užalisi Proletarčevega Ribničana s takimi dovtipi? Ha, ha!

Valentin Savec, Vicksburg, Miss., pošilja pozdrave upravi in uradništvu in voščila k Novemu letu, zraven pa \$5 za obnovo naročnini, koledar in v tiskovni sklad.

Naročite si Ameriški družinski koledar 1945. Stane \$1.25.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR LETNIK 1945

vsebuje sedemnajst pripovednih spisov, petnajst pesmi, sedemnajst raznih opisov, nekateri iz zgodovine ameriških Slovencev, tri članke in razprave, razne koledarske in druge podatke ter nad štirideset slik.

Prva slovenska knjiga v Ameriki, v kateri so spisi z bojišč osvobodilne fronte v Sloveniji.

Koledar stane \$1.25

Naročila sprejema:

PROLETAREC

2301 S. LAWDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILL.

IZSEL JE

DR. KERNOV

Angleško-slovenski BESEDNJAK

Cena \$5 s poštnino vred

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Predsednik Roosevelt je minulo soboto uradno izvedel, da je bil lanskega 7. novembra izvoljen za predsednika Zed. držav. Po tem obvestilu se je uradno začel in se pred okrog pet tisoč gosti, ki so to novico izvedeli že prej, uradno zahvalil za zaupanje.

Dežniki na ustoličenju predsednika Roosevelta v četrti termin niso bili dovoljeni. Mnogi so morali ceremonije gledati in poslušati na prostem neglede na vreme. Možno je, da je imel ta ukaz pri tem slavlju kak poseben namen. Morda je pomenil protest proti marelarski politiki bivšega angleškega premierja Chamberlaina in pa proti prav tako marelarski meščarji takratne francoske vlade.

Roosevelt je dobro govoril. Dosegel je vse svoje ambicije, razen ene. Svetovni mir, ki ga je obljubil, je še zmerom zavil v temo. A drugače se je pet tisoč povabljenih gostov na dvorišču Bele hiše in po inavguraciji pri lunču prav dobro imelo.

Kam? Ko so gostje v Beli hiši po predsednikovem govoru nekoliko pili, čaj in kavo — o drugem se ne govori — so se razvedrili in nato ugibali, kakšen bo svet, ko bo konec Rooseveltovega četrtega termina. Ali kakšen bo, ako rdeča armada izvojuje zmago nad Hitlerjem, namesto ameriške in angleške armade na zapadni fronti. Pravijo, da so bili tisti pomenki silno zanimivi, a Rusiji večino nam neprijazni, uradno pa zatamnjeni, kot da jih sploh bilo ni.

Josip Stalin ni šolan človek. Neka Rusinja se je nedavno v našem uradu izrazila, da Stalinski slučaj prikazuje novi diplomaciji povsem drugačna pota kot pa jih je poznala v svoji "olikčnosti" v prošlosti. Moderna diplomacija je zidana na ljudskih plasteh. Stara pa se postavlja z monokli. Navaden človek ji je niča. Ampak stara izgublja, čeprav ji v njenih aristokratskih razvadah na vso moč pomaga plutokratska diplomacija.

Sir Cecil Hurst, ki je načelnik zavezniške komisije za raziskovanje zločinov vojnih kriminalcev, je prišel v tolikšne zadrege, da ni več vedel, pri čem je in ustavlja svoje delo. Ako bi hotel Hitlerja obtožiti za vojne zločince, bi imel zoper tako obtožbo toliko prič — ne nemških, ampak angleških, ameriških, francoskih itd., da bi tožbo izgubil. Kajti vojni zločinci niso le v Berlinu, v Tokiju in v Rimu. To v Londonu in v Washingtonu dobro razumejo. Zato tudi v tej vojni

ne bo "obsojencev", kakor jih ni bilo v prejšnji vojni. Le nekaj podrejenih bo linčanih, ali pa legalno kaznovanih. Drugim ne bo sile.

Vseslovanski kongres, kar pomeni nekaj oseb njegovega odbora, se je pod predsedstvom Leo Krzyckija izrekel za vsa Rooseveltova priporočila, samo da čim prej zmagamo v vojni. Toda te izjave Krzycki ni podal v imenu unije ACWA, v kateri je eden izmed njenih podpredsednikov, ampak v imenu "vseh Slovanov" v Ameriki in v imenu šest milijonov Američanov poljskega porekla.

Unija ACWA, ki bivšega predsednika socialistične stranke Leo Krzyckija plačuje, ni tako navdušena za vsa Rooseveltova priporočila, ker je vezana na CIO. Philip Murray je proti uvedbi prisilne delavnice, zato mora Leo igrati dve vlogi. Eno v imenu vseslovanskega kongresa, drugo v imenu svoje unije. Aktiven v nji je le po imenu, ker ga je Sidney Hillman posodil vseslovanskega kongresu že pred tremi leti. Ampak igrati dve vlogi, druga proti drugi, niti za Krzyckija ni lahka stvar, čeprav je vajen vse sorte taktik in menjanja načel.

La Parola pripoveduje, kako je dobil v Zed. državah zavetje Luigi Podesta, Mussolinijev finančni genij in njegov agent v tej deželi, iz katere je bil deportiran šele pred tremi leti. Ameriški justični oddelek je označil za "nevarnega petokolonca in sovražnika demokracije". Pa je moral iz ameriških bank, izmed katerih jih je precej kontroliral, pod dučejevo streho. Iz Amerike mu je pošiljal leta in leta dobre dolarje in ljudem pa vračal zanje dučejeve lire. To se je ustavilo šele pred tremi leti, a kar se tiče zveze slovenskih župnij, pa se je tako kupčija nadaljevala celo med vojno. In še vedno ni pojasnjena, ker je izmed slovenskih listov samo Proletarec nastopil proti nji.

Luigi Podesta se je lahko vrnil k svojim milijonom v Zed. države s posredovanjem Rooseveltovega poslanika pri papežu, bivšega predsednika jeklarskega trusta Myrona Taylorja. Tako izvaja La Parola v izdaji z dne 13. januarja na prvi strani v angleškem članku. Torej ni Taylor pri papežu samo zaradi verskih stvari. Ravna se po pravilu, da vrana vrani oči ne izkljuje.

"Besede, besede, besede!" Minuli teden jih je v angleškem parlamentu v dve uri dolgem govoru nasul javnosti Winston Churchill. "Kako lepo

"NADLJUDE" NA ZAPADNI FRONTI, ki so se po neuspešnih protinapadih podali ameriški armadi. Nemci so mislili, da bodo pri tem poskusu obračunali z Američanci enkrat za vselej, pa jim je uneslo.

ti pove," pravi vzhitena dama. "Saj moraš ploskati!" Ampak ista dama je zasepetala. "nu, saj vemo, da lepo le govori, misli in dela pa vsakdo drugače kot govori." Diplomacija je s tem dobro definirana.

Francoska vlada zahteva, da industrialci in trgovci v Franciji označijo v letošnjem davčnem poročilu vse dobičke, ki so jih napravili v času nemške okupacije. Billi so sijajni in pridzadi se boje, da jim bo sedanja vlada globoko segla v žep. A tisti, bolj na levi, ki ji strežejo po življenju, pa jim prete s konfiskacijo. Zato francoski bogataši apelirajo na ameriške in angleške bogataše, naj zavestijo svoj vpliv za preprečanje "komunizma", ki preti poplavit francosko deželo.

ELAS na Grškem torej ni nikakršno osvobodilno gibanje, temveč le trockizem najrše vrste. Poln maščevalnih naklepov. Ni se boril proti Nemcem, pač pa vzel od Angležev angleško in ameriško orožje, z obljubo, da se bo vojeval proti nacijem, a se je namesto tega potuhnil in čakal, da udari po osvoboditeljih. Tako je to stvar tolmačil parlamentu Churchill. Izkazal se je za starrega mojstra in spet dobil zaupnico — s 340. proti sedmimi glasovi. Sicer se je o zaupanju vanj glasovalo le indirektno — o predlogu za postavke v vladnem proračunu, toda zahteval je, da se mora to glasovanje ob enem smatrati, ali je parlament po dogodkih v Grčiji, kakor jih je on opisal, še zanj, ali proti. Ker toriji še nimajo močnega naslednika na Churchillovo mesto, in ker si večina delavske stranke ne upa razbiti koalicije, se še zmerom dogodi, da Churchill triumfirajo. Takozvani "dobro poučeni" politični krogi v Angliji in v Zed. državah pravijo, da je Roosevelt edini, ki ga lahko strmo glavi. A FDR tega prav gotovo ne misli storiti, ker tudi on nima nikogar, ki bi ga postavil na Churchillovo mesto, a ob enem bi moral potem še zanj nositi odgovornost, dočim ima že svojih več kot preveč.

"Zamejne vlade" v Londonu so saj v miru. Toda zelo trda pa prede tistim ubežnim vladam, ki vedre v Nemčiji. Tam so madžarska, bivša rumunska, del hrvatske, bivša bolgarska, bivša srbska Nedičeva vlada, bivša francoska vlada iz Vichyja, slovaška vlada in morda je že tudi kaj članov Rupnikovega režima tam. Pa nekaj Grkov, mnogo Poljakov, Čehov, Ukrajincev in drugih takih, ki so stivali vse na nacijsko zmago. Kam bodo oni pobegnili? Zamejci v Londonu bodo lahko saj tam na varnem. In ker imajo denar, se jim ne bo slabo godilo. A "ubežnim" režimom, ki so prisegli Hitlerju zvestobo, pa se obeta pekel še predno bodo ob življenje.

V državnem oddelku zvezne vlade je tri tisoč uradnikov. To je najmočnejši department in v njemu se vrše trenja med

vse sorte nazori. A prevladujejo kajpada tisti, ki mu načeljujejo. Pravijo, da je ta oddelek "klub milijonarjev", pa tudi Vatikan, s svojimi Spellmani, ima v njemu velik vpliv. Ameriško unijsko delavstvo je v njemu brez zaslonbe. Saj je še celo v delavskem departmentu brez pravega zastopstva.

Clare Boothe Luce, ki je bila s kongresno komisijo po Evropi, se je pomudila nekaj dni tudi v Italiji. Odnosila je od tam jako slabe vtise. Pravi, da ako hočejo Zed. države Italiji kaj pomagati, naj italijanske kmete uče umnega poljedelstva in italijanske matere pa higijene in vzgajanja otrok. Obrnila se je na napačen naslov. Nad kmeti in materami v Italiji prevladuje duhovščina. Le ako se njo pridobi za take reforme, bo Italija napredovala. Ali pa ako zavestniki Italijanom dovolijo izvršiti socialno revolucijo, kar pomeni, da bo hierarhija prišla ob oblast, česar pa v ameriškem državnem oddelku ne bi radi videli. Zato imamo poslanka rajše pri papežu kot pa da bi iskali zaslonbe v italijanskem narodu in mu pomagali izpod more nevede in izkoriščanja.

V Franciji ameriške vojaške oblasti proti tistim vojakom, ki so pozabili, čemu so prišli tja, zelo strogo postopajo. Kogar zalotijo pri kraji blaga, ki je bilo poslano vojakom, ga kaznujejo v zapor do 40 let trdega dela. Skušnjave so tam velike. Ukradeš tovorni avto cigaret, ali konzerv, jih prodaš na "črnem trgu" in obogatiš. Škoda, ker oblast ni tudi v Zed. državah tako stroga, kakor je nad svojimi vojniki v Evropi.

Lopovi v Zed. državah imajo pred ameriški "lopovi" na boljše organizirani, da imajo politične zveze, prijatelje na sodiških in advokate, ki kaj pomejnijo, ne samo računajo. Zato so kazni za kršilce naših postav tukaj drugačne, kot pa za naše vojake na Angleškem, Francoskem, v Italiji in na Kitajskem.

V Rimu se je "gansterstvo" bivšega čikaškega tipa, ko so se Caponiji kaj pomenili, toliko razpaslo, da so nastopili proti njemu policijski organi italijanske vlade in pa zavezniški vojaški policaji tako, kot da prodirajo v Hitlerjev rajh. Napadli so cel prede — gnezdo rimskih gangsterjev — s tanki, topovi, strojnimi in granatami, kjer so zasegli cele vagonne potreščin, municije in sploh vse sorte blaga, ki so ga ukradli z zaveznških ladij, truckov in vlakov. Mnogo je bilo v teh spopadnih ubitih, toda blaga so napadalcem na gangsterje le malo dobili nazaj, ker so ga jim drugi zlikovci hipoma kar pred očmi poskrili. Ljudje na rimskih cestah pa govore: "Pod Mussolinijem je bilo boljše. Ko je enkrat napravil red, smo imeli red." Sploh je razočaranja v Italiji jako veliko. Kar pomeni, da naši delilci relifa, ip pa naši uradniki zavezniške

vojaške sile svojih funkcij nič kaj dobro ne vrše. Ako bi sodili vse po tistih, katere v teh službah osebno poznamo, tedaj se razočaranju med tamošnjim ljudstvom ne bi prav nič čudili. Ampek je treba vzeti v upoštevanje vojne razmere, polom fašistične ekonomije, Mussolinijevga in Hitlerjevega imperializma in pa propadanje kapitalizma.

IZ RAJA ZA LOVCE

Hudson, Wyo. — Zmanjkalo mi je čtiva, pa mi pošljite Družinski kolektor, da si bom z njim prebil nekaj časa. Rad bi kaj več knjig naročil, pa že pet let nisem imel nobene "pede" in drugje pa tudi ni vzeti tistega, čemur pravimo denar. Ako se bom na pomlad kaj pozdravil, se bom pa takrat kaj boljše odzval.

Ker imam časa veliko, stikujem po starih stvarih in jih čitam. Tako sem staknil neki cerkveni vestnik iz l. 1931. Napisal je mlad kaplan, nov človek v svojem poklicu, in že takoj v uvodu poudarja, da je vseh nesreč kriv pregrešni tisk. Kdor ga čita, neznanško greši in se igra s svojo dušo.

Da-li je dotični svečenik imel v mislih časopise, ki zavajajo in v ta namen tudi lažejo, ne vem, ker jih ne omenja. A smatram, da bi bil svojo pridigo kaj lahko naslovil Am. domovini, pa morda tudi Am. Slovincu.

Kar pa se tiče Proletarca in Prosvete, sem vverjen, da v njima ne dobiš zavajalnega gradiva, ki bi varalo ljudi in jih pehalo v nevednost, v greh in v temo.

Kdo bi si mislil, da tudi časopisi lahko ustvarjajo krh prelijavajoča grozodejstva, ki jih je v tej dobi tudi brez njih v izobilju! In kaj pa prične in sponvednice? Ali ne služijo vsa ta sredstva zgolj zavajanju? Ljudje pa so toliko naivni, da blufarjem najraje verjamejo.

Osvobodilna fronta ELAS na Grškem Churchilla ni sprejemala z ovacijami. Zato se mož nad njo silno hujuje. Ako bo kaj prida hodil na Balkan, se bo lahko privadil še kakšnim večjim težavam, kot pa jih ima v svoji pisarni v Londonu.

Tu, kjer se skušam pozdraviti, je res prijazen kraj. Posebno v poletju. Vse okrog so lepe farme. Tudi par slovenskih je vmes. John Majdič ima dve in isto tako Antonija Homec. Samo to je neprijetno, ker imata obe družini svoje sinove po različnih frontah.

Sveda, tudi beauty shop imamo, pa dve cerkvi, ki še komaj životarita. Očividno Bog noče skrbeti zanju, pa čeprav sta postavljeni njemu v čast. Ali pa v nadlego. Ne vem.

Skoro pri vsaki hiši je velik vrt, na katerem si družine lahko pridelljujejo sočivje za domačo uporabo in pa sploh za na prodaj v bližnja mesta, kot sta n. pr. Lendar in Rivertron.

Vse bi se šlo, da bi le tudi vinska trta obrodila. Človek bi si naprešal nekaj rujnega, a ker ne obrodi, nam dela "Big" Tony skomine, sam pa ga piti ne sme.

Kdor pa rad strelja zajce, race, fazane itd., ima tu lepo priložnost, ker je vsega dovolj. V bližnji reki pa postrvi in raznih drugih rib.

Torej se kralj Peter v Londonu gnjavi z vprašanjem, ali se naj sili nazaj na prestol, ali pa izseli v Ameriko, kjer bi varno in udobno živel. Bilo bi res prav, če bi se lotil kakega koristnega dela. Saj dokler je mlad, da ne bo Bogu časa kradel in ljudem pa denar jemal. Proč s kronanimi in drugimi paraziti! — John Pintar.

OBČNI ZBOR SLOV. DELAVSKEGA CENTRA

Chicago, Ill. — V soboto 24. februarja se bo vršil občni zbor Slovenskega delavskega centra. Seja bo v njegovih prostorih na 2301 So. Lawndale Ave. Prične se ob 8. zvečer.

Glavne točke bodo poročila, n. pr. poročilo tajnika in blagajnika o finančah, dalje poročila o nasvetih za predelavo, o dohodkih, s katerimi se krijejo stroški itd.

Vsi delničarji, ki so v bližini, so vabljeni, da pridejo na to sejo. Vabljeni so tudi drugi, z obvestilom, da če se ne morejo sami udeležiti, da lahko pooblaste koga drugega, da jih zastopa.

Po končanem dnevnem redu bodo volitve v direktorij, ki bo vodil svoje posle v tem letu,

oziroma do bodočega občnega zbora. V sedanjem direktoriju so, Frank Alesh, predsednik; Chas. Pogorelec, podpredsednik; John Rak, tajnik; Filip Godina, blagajnik; Anton Garden, zapisnikar; Angela Zaitz, Frank Udovich in F. S. Tauchar, nadzorni odbor. Frank Zaitz, upravitelj poslojpa.

Torej na svidenje na občnem zboru SDC v soboto 24. februarja. — Tajnik.

SND PRIREDI ZABAVO

La Salle, Ill. — V soboto 27. januarja priredi Slovenski dom zabavo, na kateri bodo delničarjem razdeljene dividende (malo je menda domov, ki bi delničarjem mogli postreči z njimi) in ob enem bo nekemu oddan tudi vojni bond kot posebna nagrada.

Igral bo znani muzikant Rihel iz Joliet. — A. Udovich.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.) zume, da je demokracija nemogoča, dokler bo v Spaniji fašizem gospodaril. Govoriti proti fašizmu v Argentini, kot to delajo ameriški uradni krogi, a ob enem ga tolerirajo v Spaniji, ni samo nelogično, temveč tudi nevarno.

V kongresu in senatu se zadnje čase veliko govori o obliki miru, ki naj sledi tej vojni. Senatorja Vandenberg iz Michigan in Wheeler iz Montane sta imela o tem problemu dolge govore. Slednji hoče, da se naj Nemčiji takoj predloži, kaj hočemo od nje in kakšen mir ji bomo dali. Smatra, da naj bi ji predlagali sporazum na temelju programa, kot ga je svetu v prejšnji vojni oznanil s svojimi 14. točkami Woodrow Wilson. Senator Wheeler še vedno spada v tisto vrsto izolacionistov, katerim je Rusija veliko grša kot pa Hitlerjeva "civilizirana" Nemčija.

Na drugi strani pa je senator Vandenberg napravil s svojim govorom precejšnjo senzacijo. V njemu je razlagal, kaj si on predstavlja za pravilno vlogo Zed. držav v svetovni organizaciji veselih in malih narodov. Ob enem je zahteval popolno razorožitev Nemčije in Japonske.

Ker so bili vsi ti govori priobčeni v dnevnem tisku, so menda vsem znani. Bolj važne pa so v kongresu sedanje razprave za tiste, ki so med 18. in 45. letom starosti. Gre se o predlogah, da se jih lahko uporabi za delo kjerkoli potrebno za pospešenje municijske in druge vojne produkcije. Vojni bog mars še vedno potrebuje novih moči in nihče ne ve, kje in kdaj bo "konec vojne".

Tristoteri

Zadnje čase nisem opazil v upravniki koloni nič posebnih novic glede prispevkov v sklad tristoterih. Izgleda pa, da do izpopolnitve kvote tristoterih nismo več daleč. Prepričan sem, da bo to število sedaj, ko smo v jubilejnem letu Proletarca, kmalu doseženo. To je želja vseh, ki jim je za obstanek tega lista in za nadaljevanje njegovih nalog.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

TeL. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Trieste ali Trst?

(Ta članek je napisal A. J. P. Taylor in je izšel v Londonu v reviji The New Statesman and Nation 9. decembra 1944. Razpravlja o jugoslovanski zadevi, o kateri se bo po svetu kmalu več slišalo.)

Vprašanje Trsta bo ena večjih točk mirovne izravnavе; njegova usoda ne bo odvisna samo od vprašanja narodnosti, temveč tudi od značaja nove preuredbe centralne Evrope. Zgrajen v interesu nemške Mitteleurope in po letu 1919 spremenjen v orodje italijanskega svetega samoljublja, Trst lahko postane sedaj simbol anglo-sovjetske zveze — ali pa anglo-sovjetskega nasprotstva.

Trst je zgradila doba železnice in para. Od devetnajstega stoletja je bil le nevažno pristanišče s prebivalstvom, ki je govorilo v italijanski (kot v vseh drugih dalmatinskih pristaniščih); v njegovo veličino ga je pozval baron Bruck, Porenčan po rodu, katerega je Avstrija sprejela za svojega in ki je postal velik zagovornik gospodarske enotnosti (pod nemško direktivo) srednje in vzhodne Evrope. Enotnost carine v avstrijskem cesarstvu, ki o je upeljal Bruck, in enotnost avstrijskih državnih železnic je omogočila Trstu, da je zavzel mesto Donave kot glavni iztok za vso centralno Evropo.

Trst je bil po svojem značaju "cesarski" in nenaroden, avstrijski in ne italijanski. Svoje prebivalstvo je nabiral iz sošednjega zaledja, ki je bilo v ogromni večini slovensko. Toda pomorska govorica avstrijskega cesarstva (celo avstrijske mornarice) je bila italijanska; vsled tega je tudi v Trstu prevladoval italijanski jezik — radi priročnosti in pripravnosti in ne radi kake narodne lojalnosti. V poznem devetnajstem stoletju je bila večina tržaških "Italijanov" slovenskega pokolenja in tisti, ki so se opomogli, so avtomatično prevzeli trgovsko in kulturno narodnost Trsta.

Ta proces ima svoje meje. Če kako mesto nadalje narašča in črpa svoje prebivalstvo iz podeželja, tedaj enkrat napoči čas, ko podeželska narodnost ne more biti več vsrkavana; ta se odločno pokaže in proces se prične obračati v nasprotno smer — izpreobrnceni, ki so se odtujili svojemu narodu, se pričnejo "izpreobračati" zopet nazaj.

Ta proces v "nasprotno smer" se je v devetnajstem stoletju pričel pojavljati po vsej Evropi — v prvi vrsti v škodo Nemcev in Italijanov, toda bolj vzhodno je utrditev narodnostne zavesti bolj nazadnjaških Slovanov (Ukrajincev in Belorusov) delala škodo Poljakom. Na ta način je v enem stoletju naraslo prebivalstvo Prage iz 75.000 na 600.000; Nemci pa so padli iz 66 na 6 odstotkov prebivalstva. Slovenska narodna zavest se je utrjevala bolj počasno in kasneje kot češka, toda tudi ta je pohitevala v zadnji generaciji avstrijskega cesarstva.

Med 1880 in 1910 je število upraddno priznanih Slovencev v Trstu poraslo iz 22 na 33 odstotkov; leta 1915 je avstrijska preiskava pokazala, da je nadaljnih 12 odstotkov tržaških prebivalcev bilo slovenskega ali hrvaškega rodu, toda radi priročnosti ali bahave nadutosti so se vpisali za "Italijane". Italijani so seveda še vedno lastili si monopol nad trgovskim življenjem Trsta; in Italijani so imeli skoro monopol tudi nad šolami

in časopisi — dveh najmočnejših orožij narodnostne borbe. Toda vzlic temu je njihova večina bila negotova in vzdržana le z ločitvijo Trsta od njegovega zaledja.

Ako vzamemo skupno avstrijsko Primorje, ki je bilo l. 1919 priključeno Italiji, tedaj tvorijo Jugoslovani (Slovenci in Hrvati) dve tretjini vsega prebivalstva; in to jugoslovansko prebivalstvo je večalo svoje prvenstvo skozi naravni porastek, kakor tudi skozi naseljevanje ljudi iz čisto jugoslovanskih pokrajin dalje proti vzhodu. Avstrijska oblast ni mogla vzdržati popolnega ravnotežja niti med južnimi Slovani in Italijani. Vseeno pa je dovoljevala južnim Slovanom njihov narodni obstoj; in če bi se položaj ne spremenil, bi danes imeli Jugoslovani v Trstu polno večino.

Po tradiciji Trst ni bil predmet italijanske pohlepnosti. Mazzini in La Marmora, prvi kot idealist, drugi kot praktičen človek, sta izjavila, da leži Trst čez mejo italijanske "narodne" države. Toda v poznem devetnajstem stoletju je postal središče italijanskega irendentizma; in ko so se l. 1915 zavezniki bolj brigali, kako pritegniti Italijo na svojo stran in tako oslabiti habsburško monarhijo, kot so pa imeli spoštovanja do narodnih zahtev, so z londonskim paktom oddelili Trst in Primorje z Istro vred Italiji.

Tedaj jim ni prišlo na misel, da se bo habsburška monarhija razsula, ali da pride na površje država, v kateri naj bi bili združeni vsi južni Slovani. Jugoslavija je bila rojena prepozno, da bi imela v Parizu nekoga, ki bi zastopal in zagovarjal njene zahteve s tako spretnostjo kot je Beneš upravičeval zahteve Čehoslovake. Napihnjene italijanske zahteve so povzročale na pariški konferenci glavni spor. Bile so znane, toda mirovna izravnava je vseeno priključila med Italijane nad pol milijona Jugoslovancev kot tudi Trst, naravni izhod centralne Evrope. (Konec prihodnjič.)

Višje cene, večji davki, nagrada v letu 1945

Urad za določanje cen, oziroma za kontroliranje cen, prerokuje, da bodo letos znatno narasle. Draginja torej ne bo pojenjala. A ob enem se bo novi kongres, ki se snide januarja, bavil z načrti za zvišanje davkov.

V Italiji bi radi volitve

Vse glavne protifašistične stranke v Italiji žele, da bi se volitve v novi italijanski parlament že letos razpisale. Sedaj nobena ne ve, koliko ima pravičarjev in koliko med ljudstvom velja njen program.

SLIKA Z BOJISKA V FRANCJI, kjer so Nemci prizadejali v svoji protiofenzivi Francozom in drugim zaveznikom v Belgiji velike izgube. V Belgiji so se morali v drugem tednu januarja ameriški in angleški armadi spet umakniti.

KRALJ PETER NI VEČ ZAZELJEN IN BO OB PRESTOL

(Nadaljevanje s 1. strani.)

celo tajili obstoj tega pokreta. Londonski opazovalci so kmalu sprevideali, da je kralju popolnoma nemogoče, uteči tem intrigam okoli svoje osebe. Dvor je bil in ostal edino upanje teh generalov, ki so bili brez armade, ki so vrhu tega še nosili na sebi pečat največjega vojaškega poraza v vsej zgodovini svoje dežele. Dvor je bil tudi edino upanje vseh onih visokih uradnikov, ki so bili tesno povezani s korupcijo in kompromitirani radi nezdravih razmer, ki so vladale v njihovi deželi zadnja leta pred izbruhom vojne.

Peter se umikal dobrim nasvetom

Tragedija kralja Petra je bila v tem, da je bil izven svoje dežele in da je bil obdan od te klike. Toda poleg te najhujše težave je bilo tudi še drugih temnih točk v življenju mladega vladarja. Ko je dospel kralj Peter v London, mu je (angleški) kralj George VI. nasvetoval, kot mlademu sorodniku, ki še ni bil odrasel šoli, naj posveti ves svoj čas, vse svoje moči svoji vzgoji kot bodoči kralj dežele, katero je treba še le osvoboditi. Kralj George je izbral zanj najboljšo vzgojno možnost v Cambridgeu, kjer je Peter v šoli resno delal — toda jako kratko dobo. Politiki, diplomati in generali iz njegove okolice so ga zasledovali, prodrli so v čitalnico univerze in včasih celo v njegovo spalnico, da ga pridobe za svoje posebne politične cilje ozkosrčnega egoizma. Vedno znova so ga odvrnili od šolanja, in ko je eden njegovih profesorjev, Harold Laski, opomnil kralja, da je bolje, da se popolnoma posveti knjigam ali pa šolo sploh zapusti, se je Peter odločil, šolo zapustiti.

Ljubavnost in državništvo ne gre skupaj

Ni nemogoče, da je bil vzrok njegovega sklepa dejstvo, da je bila v Cambridgeu tudi grška princeza Aleksandra, s katero se je nameraval poročiti. To je bila vsemu političnemu krogu v Londonu dobrodošla vest, ker jim je nudila novih prilik za intrige in spletke. Ob enem pa je te kroge še bolj odtujila realnosti in pravemu razvoju v Jugoslaviji.

Nastala je tudi borba na življenje in smrt med obema kraljicama — Marijo, kraljico Jugoslavije, ki je bila proti poroki svojega sina predno bi se povrnil nazaj v domovino, in Aspazijo, morganatično vdovo umrlega grškega kralja Aleksandra I.

Aspazija je bila mati Petrove neveste, 43 let stara, zviata žena kmečkega pokolenja, doma iz Krete, ki je veljala za eno najlepših žena Grčije. Poleg tega pa je ona tudi ena najbolj spretnih političnih osebnosti v visoki londonski družbi. Bila je od-

Nacijska grozodejstvo tolikšno, da se zde celo po vedostojnih virih neverjetno

(Nadaljevanje s 1. strani.)

bilo nikoli dovolj. Izmislili so, da bi bilo prijetno metati deteta v zrak in z balkona pa bi streljali vanje. Najbolj so si v ta namen izbirali okrog 4 leta stare. Nekdo je telesa zalučal kviško, z balkona je počilo in trupelce je padlo prestreljeno na tla. Hči tega poveljnika — tako trdi sovjetsko poročilo, pa je v takih prizorih kričala: "Papa, papa, še, še, še!"

Upravitelj istega jetniškega tabora se je hvalil, da lahko prekolje s tolkačo ("žatlaho") 10 let starega dečka na dvoje z enim mahom. Ko so se njegovi pajdaši o tem prerekli, češ, da to ni mogoče, je enega dečka omenjene starosti pobral, mu ukazal poklekni in skleniti roki v dlani pred obrazom. Nato je zamahnil in ga prekal. Koliko je vsega tega res, ne vemo. Rusi trdijo, da je to povsem resnično poročilo. In dodajajo: "Zato pa se Nemci sovjetske zmage tako boje, ker vedo, da maščevanju ne bodo ušli."

Churchill o ciljih Velike Britanije na Balkanu in drugje

(Nadaljevanje s 1. strani.)

red v deželi. S tem je potrdil, da se more Grčijo ohraniti reakciji edino s pomočjo vnaneje- ga orožja, ker je Plastiresova vlada sama na sebi brez moči. Brez moči je tudi regent nadškof Damaskinos. A privilegirani sloji, skupaj z angleško oboroženo močjo, pa lahko nadvladajo narod, ki se sedaj čudi, kako da mu ne dajo pravice izbrati si vlado po svoji volji.

Pokloni Stalinu

V govoru o Grčiji je Churchill rekel nekaj zelo pohvalnih besed o Stalinu. Dejal je o njemu, da svojo besedo izpolni do pike natančno in da on ni odgovoren za početje troekističnih teroristov na Grškem. In pa da sta Angliji poverili mandat varuhinje reda in mira v Grčiji vladi Zed. držav in Sovjetske unije.

Glede Tita se je Churchill v istem govoru znova pohvalil, češ, bili smo prvi, ki smo ga priznali in mu pomagali! Zato je dejal, da sta se o bodočnosti Jugoslavije Anglija in Sovjetska unija sporazumno dogovorile. Podrobnosti sporazuma ni navedel. Niti ne, kaj misli o bodočnosti Bolgarije. A ostale vesti iz Londona in drugih krajev so v pričetku tega tedna poročale, da Tito kani tudi Bolgarijo pritegniti v federativno Jugoslavijo, v kateri bo Macedonija, ki je bila do te vojne razdeljena med Bolgarijo in Jugoslavijo, združena in dobila avtonomijo enako, kot n. pr. Srbija, Hrvatska in Slovenija. Macedonci bi radi v to

združnje tudi grški del Makedonije, kar pa je drugo vprašanje.

Prémirje z Madžarsko

Zadnje nedeljo je bilo objavljeno premirje, ki je bilo v Moskvi podpisano med Madžarsko in sovjetsko vlado. Pred tem sta ga odobrili angleška in ameriška vlada. Sporazum določa, da plača Madžarska \$300.000.000 vojne odškodnine, torej znatno manj, kot pa je Moskva prvotno zahtevala. Posredovala je Madžarski v korist ameriška vlada. Odškodnino dobi Sovjetska vlada, Jugoslavija, Rumunija in Čehoslovaška, ki so bile prizadete vsled madžarskih upadov, zaplemb in okupacij. Ob enem se je madžarska vlada obvezala vrniti omenjenim deželam vse teritorije, ki si jih je s pomočjo Hitlerja osvojila. Na podlagi tega sporazuma pride torej slovensko Prekmurje nazaj k Sloveniji.

Churchill se teh stvari v podrobnosti ni dotaknil, ker je pred vsem branil politiko Velike Britanije v splošnem in ob enem delal vtis, da so nasprotja med vodilnimi zavezniki bolj navidezna kot resnična. Otel je Grčijo za angleški vpliv, čeprav je zanikal, da ne išče v nji nobenih koristi, kakor ne v Italiji ali v Spaniji, toda vendar je vsakemu jasno, da je bil to le jezik sijajno izoblikovanega diplomata, ki skuša dokazati nekaj, kar je z resnico prav malo v sorodu, še manj pa z obljubami.

Priseljevanje v Zed. države znizano na sto tisoč letno

Lani se je priselilo na podlagi naseljeniških kvot v to deželo manj kot 100.000 oseb, in to že štirinajsto leto. Prvič se je število znizalo izpod 100.000 leta 1931.

Ako se pomisli, da je l. 1907 prišlo sem eden in četrt milijona priseljencev, si lahko predstavljamo, kako zelo je ameriška vlada omejila naseljevanje. Še celo l. 1914, ob postanku prve svetovne vojne, je število priseljencev še vedno znašalo veliko nad milijon. Od takrat pa gre navzdol.

Naseljenci v lanskem letu so bili večinoma Kanadčani, Mehikanci in Angleži. In pa seveda vojni begunci, o katerih pa antisemiti trdijo, da jih pride sem veliko več nepostavno kot pa z dovoljenjem. Vladni uradniki to zanikavajo.

MACEDONIJA IN GRŠKE MEJE

LONDON. — Najbolj znane- niti angleški izvedenec za balkanske zadeve, profesor R. W. Setton-Watson, je objavil dne 5. januarja v listu Manchester Guardian dolg članek o macedonskem vprašanju. V njemu svari, da ustanovitev neodvisne Macedonije, ki utegne nastati na podlagi sporazuma med Bolgarijo in Jugoslavijo, ne bo smela biti osnovana na zahtevah ali spremembah jugoslovansko-grške meje. (Op. u. — Gre se za grški del Macedonije.)

Profesor Setton-Watson naglašja, da utegne Macedonija igrati važno vlogo kot ena izmed šestih enakopravnih enot jugoslovanske federacije. Tvoriti bo mogla most med narodi južnih Slovanov, tako da se ne bodo več prepirali radi nje. Na vsak način pa bi bilo potrebno, pravi ta članek, objasniti Jugoslovonom in tudi njihovim zaveznikom, da so načrti federacije notranja jugoslovanska zadeva. Zato je treba preprečiti nespোরazumljenja z balkanskimi sosedi Macedonije in z vso jasnostjo izjaviti in pibiti, da radi teh notranjih jugoslovanskih načrtov ne more nastati vprašanje kakršnih koli sprememb jugoslovansko-grških meja. (To je, da naj grški del Macedonije ostane Grčiji, dočim bi ga Macedonci radi v zedinjeno Macedonijo v jugoslovanski federaciji.)

Profesor Setton-Watson piše, da bodo prijateljski sporazumi z neodvisno Albanijo dobrodošli. V redu bo tudi, da dobi Bolgarija velikodušne ugodnosti v pogledu uporabe pristanišč na Egejskem morju — kot jih je,

na primer, dobila leta 1919 Jugoslavija od Grčije v Solunu. Vse to je v redu, pravi profesor Setton-Watson, toda v nobenem slučaju to ne sme priversti do tega, da bi se spreminjali meje grške države.

Ta angleški balkanski strokovnjak ob enem poudarja, da dokazuje dosedanje rusko ravnanje na Balkanu, navzlic široko razširjenemu sumničanju in šepetani propagandi o njenih spletkah in rovarstvu, veliko zmernost in previdnost sovjetske vlade.

Na koncu svojega članka pravi, da kar bi ves svet najraje videl kot posledice sedanjih bojev, bi bilo trajno prijateljstvo med bolgarskim in srbskim narodom, in končna rešitev teh sporov, ki bi enkrat za vselej zaprla pot neprestanim intrigam velikih sil na Balkanu. Ravno na podlagi tega spora se je na Balkanu ustvarjalo vedno nove spletke, intrige in nemire.

Ameriški Poljaki pritiskajo na Roosevelta

Ameriški Poljaki so že več tednov v organizirani akciji, kaere namen je s shodi, s tiskom, v radiu, s telegrami in pismi, z resolucijami in konvencijami pritiskati na Roosevelta, na vlado in na zvezni kongres, da sovjetski vladi preprečijo uveljaviti novo poljsko vlado v Lublinu. Vzlic svojemu velikemu propagandnemu aparatu ne bodo uspeli, razen ako se Moskva sama odloči za kak kompromis.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustav Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižici je samo 50 centov + poštino vred.

Naročila sprejema:
Knjigarna Proletarac
2301 S. Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI PODPORNi JEDNOTI
NAROČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00
Ustanovljajte nova društva. Deset članov (ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Najboljši pripomoček pri učenju angleščine za starejše, ali mlajšim za učenje slovenščine
je DR. KERNOVO
"ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO"
"English-Slovene Reader"
Cena \$2.00 s poštino vred
Naročila prejema
PROLETAREC
2301 S. Lawndale Ave., CHICAGO 23, ILL.

What Kind of a Dies Committee

There are plenty of subversive activities in America which constitute a threat to democratic institutions. Having them officially exposed to public inspection would serve a good purpose. But we are very suspicious of the move made by Congressman Joseph E. Rankin at the opening session of the 79th Congress to make the "Dies" Committee permanent. Of all the men left in the House since the departure of Martin Dies himself, Rankin is the worst one to call the ghost of the old committee from its tomb.

What we need is a group that will drag into the light all sorts of totalitarian machinations, all kinds of organized disloyalty to our democratic ways. It should cover all the different brands—fascism, nazism, falangism, and communism. The old committee never did the job it was set up to do. It had no sense of responsibility and only the vaguest notions of what constitutes evidence. Its blundering publicity stunts were chiefly directed against trade unions and the New Deal forces. Its methods were so low-down that the public was inclined to think well of its victims, whether they were liberals, Socialists, Communists or fascists. Some of the worst elements in the country were the beneficiaries of this curiously refracted credit.

The Rankin motion to reestablish the Committee to Investigate Un-American Activities on a permanent basis was passed by the old combination of poll-tax Democrats and reactionary Republicans. If these elements in the House succeed in their determination to dictate the make-up of the new group, we shall have another squad of loud-mouthed witch-hunters. Rankin's recent speech showed that he is scared. He scents a liberal plot to pack the committee with progressive legislators who have brains and sense. In the meantime, we shall wait and see what we shall see.

The New Leader does not object to an investigating committee which will combat all totalitarian agencies—but we do object to a committee which will aid reaction by smearing liberals, trade unionists, and Socialists, in one inclusive amalgam with Communists.—The New Leader.

Expressing Patriotism

Two women have been getting publicity in the newspapers lately. The first is said to live in St. Joseph, Mo., and is reported to have slammed a custard pie in the face of another who said she didn't care how long the war lasted because she was "making good money." A G. I. in France sent a dollar to the St. Joseph Chamber of Commerce for the patriotic pie heaver. The chamber of commerce, however, cannot find her. The fact is that she does not exist, and the story is just a variation of a yarn printed in almost every war work center.

The woman whose brand of patriotism we admire more is Mrs. Mary Slachaczynski, a scrubwoman in the La Salle Street railroad station in Chicago. Mrs. S. has recently been going off to school in the morning to study English and United States history. Finally, she felt ready to become a United States citizen. When asked if she felt she was worthy of citizenship, Mrs. S. opened her purse and showed pictures of her two sons, one in France, the other in the Pacific; her Red Cross blood donation card, and \$1,000 in war bonds "for my boys." Then she went off to her scrub brush and pail. There is more than one way, it seems, of expressing patriotic fervor.—Christian Science Monitor.

To Avoid Errors Be Honest With Yourself And With The Others

By RAYMOND HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

I've made it a matter of personal policy not to lie to myself. Moreover, that's something I'd recommend to you. Because, when you are honest with yourself you avoid such errors as expecting to eat your cake and have it too, or demanding the same freedoms in the age of mass production and contracting markets as those that were the lot of humanity when the sailing vessel, the hand loom and the frontier town were symbolic of society's highest development.

All of which is preliminary to a brief discussion of President Roosevelt's demand for a "national service" (labor draft) law.

I agree with Bill Becker, National Labor Secretary of the Socialist Party, when he describes such a law as a long step in the direction of a totalitarian America under which a super government will hold workers in the service of an owning super class. But even though I have used words like that to present my definition of fascism, I'm unable to deny that, at the present writing, there is a very real justification for regimentation and control.

For I'm the guy who has been telling you all along that the era of "free" enterprise is dead and done with.

Well, I'm telling it to you again. Moreover, I'm telling you now that the world isn't going to go to an end and that to the extent that a free economy retreats a controlled economy will have to advance. For Nature is still intolerant of a vacuum.

I'm reminding you, too, that we Socialists have never ceased to advocate the establishment of a "planned" economy. And I'm asking anybody who knows the answer to tell me how on earth it will be possible to plan anything without also controlling the thing.

Socialists always speak to the victims of capitalism, to the workers who have been exploited all through the era of "free" capitalism. But now it appears that the wrong people heard what I and other Socialists were saying.

That's the trouble with a controlled economy. The wrong people do the controlling. The Roose-

velts do it. The exploiters do it. The owners do it.

The workers haven't put themselves in a position to control and plan. And until they do just that the controls that will have to be established will have the exploitation of labor as their chief and central purpose.

That's my gripe. It's not that we are going to have a controlled economy, but that the workers are going to BE controlled instead of DO the controlling.

OFFICE WORKERS GET INT'L CHARTER

Cincinnati.—Declaring that "this is an historic occasion in labor history," AFL President Wm. Green presented an international union charter here to the first convention of the newly formed Office Employees International Union.

More than a hundred delegates, representing 50,000 workers organized into 150 local unions throughout the country, were in attendance at the convention.

"You are the pioneers in the establishment of this union," Mr. Green told them, "just as the early pioneers established our country on this continent. This is not merely an incident in your life. It is a great historic event, a great experience.

"At this convention we are launching a movement among the white collar workers of the country which will mean a new life for many of them and higher standards of living."

The charter was accepted in behalf of the union by J. Howard Hicks, who served as president of the International Council of Office Employees Union which set the foundation for the international union.

Mr. Green predicted that the union can become the largest single trade union in the world if it succeeds in organizing eligible workers.

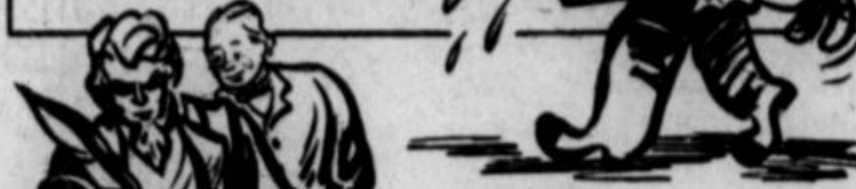
AFL Organization Director Frank Fenton is presiding over the convention pending the adoption of a constitution and the election of officers.

Oh, what a goodly outside falsehood hath; a goodly apple, rotten at the core.—Shakespeare.

THE MARCH OF LABOR

IN 1938 THERE WERE BETWEEN 1 AND 2 MILLION WORKERS COVERED BY COMPANY UNION PLANS OF VARIOUS SORTS.

THE 10-HOUR DAY WAS ESTABLISHED IN ALL FEDERAL EMPLOYMENT IN 1840.

What Is Back of Labor Draft Scheme?

Have "F. D.'s" Lieutenants Failed to Give Him the Facts, or Is He Attempting to Divert Public Thinking From Other Issues?

The President's demand for legislation drafting workers for private profit is hard to explain, except on one of two premises:

Either the Chief Executive's subordinates have not supplied him with accurate information concerning the manpower situation in the war plants; or the President is using this highly controversial draft suggestion to shift public thinking from more embarrassing problems.

People are asking for explanations concerning the "break-through" on the Western Front, and Hanson Baldwin, military expert of the New York "Times," an ardently pro-Roosevelt publication, is calling on Congress to immediately investigate the charge that the arms our men are using in Europe are inferior to those of the Germans.

"Why, at this stage of the war, are American tanks inferior to the enemy's?" Baldwin demands. "That they are inferior the fighting in Normandy showed. In the recent battles in the Ardennes it was again emphatically demonstrated.

"This has been denied, explained away and hushed up, but the men who direct our tanks against much heavier, better armored and more powerfully gunned German monsters, know the truth."

Baldwin does not stop with tanks. He adds anti-tank guns, the technique of mines and mining, self-propelled guns and the jet plane.

"There is no lack of American inventive genius, no lack of engineering skill, no lack of devotion and energy, but there is a superfluity of red tap," Baldwin says, "There is over-organization and there is lack of clear directive vision."

By no stretch of the imagination can the American workers be blamed for that lamentable situation. They have made tanks and other weapons of war according to the blueprints laid before them by the Army. They have made so much and so many in every category that we are superior to the Germans in quantity, but not in quality. At least that is Baldwin's contention.

In justifying his draft proposal, President Roosevelt emphasizes that our boys on the fighting lines are entitled to the best we can give them. Every American worker will agree to that, and that's exactly what the American worker has been giving them. Listen to what General Marshall said only a few weeks ago.

"You (the workers) have made possible the overwhelming superiority in supplies and equipment that has enabled our armies and those of our Allies to wrest the initiative from the enemy in every theater of war."

No one will question that statement. Yet President Roosevelt contends that the men and women who have done his marvelous job must be drafted in order to complete the task. In all his long message he doesn't submit a single figure to sustain that conclusion.—Labor.

SAVING LIVES OF MOTHERS, CHILDREN; IS SURVEY'S AIM

Proper medical facilities for all mothers and children in America is the purpose of a proposed nationwide survey endorsed by the advisory committee of the Children's Bureau of the Labor Dept.

The bureau's figures show that 200,000 babies are born each year in the United States without a physician in attendance and that half of the mothers who died in childbirth could be saved if they had medical care.

However, the survey would not confine itself to maternity care, but it is proposed to develop for each State such figures as distribution of children in urban and rural areas; status of public health and pediatric nursing; status of free social services, and of school health services.

A plan evolved from the survey would likely become part of the over-all health center program recommended by the Pepper subcommittee on wartime health and education.

The survey will be made by the American Academy of Pediatrics in cooperation with the bureau and the U. S. Public Health Service.

Dr. Martha Elliot, associate chief of the bureau, announced that the advisory committee had endorsed the survey.

The committee consists of 70 leading physicians and professional workers with the following chairman: Dr. Nicholson J. Eastman, professor of obstetrics at the School of Medicine, John Hopkins Univ., and Dr. Henry F. Helmholtz, chief of the pediatric dept. of Mayo Clinic, Rochester, Minn.

"RED" NEWSPAPER IS FOR LABOR DRAFT

New York. — President Roosevelt's proposal to draft workers for private profit has won the approval of the "Daily Worker," organ of American Communists.

In an editorial headed "National Service for Victory," the paper gives its blessing to the suggestion that workers must be conscripted to do their duty by their country.

FAVORITISM TO BIG CHEATERS IS REBUKED BY IRATE JUDGE

PHILADELPHIA. — "In this court you'll not find one law for the high and mighty and another for the humble."

So declaring, Federal Judge Harry E. Kalodner proceeded to "read the riot act" to officials of the Office of Price Administration for showing favoritism in dealing with rationing and price ceiling violators.

The judge was angry, and he made no attempt to conceal his feelings. His verbal castigation of the O. P. A. men was provoked when they asked him to send to jail the owner of a small eating place who had pleaded guilty to selling 30 food items above ceiling prices.

Judge Kalodner recalled that recently the O. P. A. had hailed before him on similar charges the Bellevue-Stratford, the Barclay, Henri's and other swank hotels and restaurants, and added:

"In those cases you were satisfied with injunctions, but now you want me to send this man to jail. I won't send him to jail when others can go free by signing a piece of paper."

The judge fined the little restaurant owner \$2,500 and placed him on probation for a year.

"But let me warn restaurant men not to take any comfort from what I have done today," the judge declared. "I want you to know you stand a good chance of going to jail, no matter how prominent you may be. All offenders look alike in this court."

TEACHERS NEED BETTER PAY

Low salaries in the teaching profession—which is one of the worst paid of all the "white collar" occupations—have their evil effects not only on the families of the teachers but also on the children of the entire nation.

As conditions in education and in the teaching profession stand today, our children are being robbed in huge areas of the nation of the right to an adequate and good education. Once lost, this can never be replaced.

For several years now educators and unions have been trying to get Congress to pass a Federal aid to education bill, appropriating some \$300,000,000 to raise salaries from sub-standard levels and to improve school facilities.

Opponents of the bill have contended that this means "Federal control" of education, which they picture as something ominous. Actually no "Federal control" is contemplated. The funds in the bill will be administered by the local educational systems.

Sub-standard wages for teachers and lack of funds for schools are working incalculable harm to the future citizens of America. The means to end much of this damage lies at hand in the bill just offered in Congress. It should have the support of every parent and every American interested in our country's future.—CIO News.

A TIP FOR O. P. A. CHIEFTAINS

A reader makes a worth-while suggestion: "I see by the papers that our army chiefs are going after the black marketeers and the men who have stolen government supplies on the European fronts. Four soldiers have been sentenced to prison for 40 or 50 years. Why isn't this a good example for the authorities here at home? LABOR has printed many stories telling how rich industrialists have robbed Uncle Sam of millions. They weren't sent to prison. In most instances, the judges showed a disposition to kiss them and wound up by giving them a gentle pat on the wrist."

Probably the explanation is that the army on the Italian and French fronts doesn't recognize 'influence,' while on the home front the rich and powerful appear to be able to "get away with murder."—Labor.

SIGNS

"The silver is not medicine. Don't take it after meals."—Sign in a restaurant that has suffered from souvenir hunters.

"Don't whistle at the girls who emerge from here. One of them may be your grandmother."—Sign posted above entrance of a West Coast beauty salon.

Peace Prophecies That Went Sour

Who predicted the war in Europe would end in 1944? Practically everybody. For instance:

Gen. Eisenhower: His late December, 1943, forecast was: "We will win the European war in 1944." In August, he said: "The Nazis will be licked in '44," but with a reservation—"if everybody does his part."

President Roosevelt: In a message in January to the French Committee in North Africa: "1944 will be the year of victory," latter, he refused to prophesy.

Winston Churchill: In June, "The months of this summer may bring full success to the cause of freedom." Later he set the date after Christmas, then after next Easter, and finally made the indefinite prediction of "extremely heavy fighting for a good long time."

Gen. Arnold, on Feb. 14, 1943: "I have an appointment in Berlin a year from today."

Adm. King: "The defeat of Germany in 1944 may be expected."

Gen. Montgomery, last July: "I believe that is quite likely—out of the war this year."

Gen. Chennault, in July: "I think Germany will be defeated within this year."

Gen. Clark, in January: "We are confident that 1944 will see us victorious in Europe."

Sun Fo, Chinese leader, last January: "Germany will be knocked out between the spring and summer of this year."

Herbert Hoover, on Nov. 6, 1943: "Certainly we are now in the last stages of the war."

Senator McKeller of Tennessee, in July: "The Red Army will be in Berlin in 60 days. The war will be over on all fronts in six months."

Representative May of Kentucky, in July: "Germany will capitulate by Dec. 1."

War Planners: Chairman Woodrum of the House Postwar Military Policy Committee said on Aug. 25 that the Army "tentatively" looked to Oct. 1 as the date for the end of the European war. A London dispatch of Sept. 13 said American war planning chiefs had set Oct. 31 as the tentative "outside" date.

But, as the largest headlines are still showing every day, the Germans didn't quit in 1944. The Luftwaffe didn't fold up, man power wasn't exhausted, no internal collapse occurred, a revolution didn't develop, Hitler didn't run out of oil and gasoline, the old-line militarists didn't force the Nazis to capitulate, nor did any of the prophets' other favorite dreams materialize.

The failure of the clairvoyants, high-ranking one and all, should warn the home front to throw away its false optimism and buckle down to the job still facing us all in 1945.—The St. Louis Post Dispatch

The Price of 60,000,000 Jobs

The New York Times thinks that President Roosevelt's announced objective of 60,000,000 jobs is an impractical dream.

So do we—if the capitalist private-profit system is permitted to have an opportunity to resume business on a national and international front.

After this war is over jobs for everybody will be an impossibility unless—

1. Industry is socialized and operated for the sole purpose of supplying abundance and leisure to the people.
2. The government is used as an emergency reservoir into which private industry's human surpluses can be dumped and used.

There is abundant evidence that the second device will be tried to channel private industry's surplus humans out of normal industry and into some form of government service when the war no longer is here to do it. For one thing, it is what was done before the war—in a relatively clumsy manner. Another forecast of the same thing is the eagerness of President Roosevelt to foist a "universal service" (labor draft) law upon the nation as a war emergency measure.

That way some measure of economic security may be established for 60,000,000 American workers. But that way American workers will be forced to pay for their bread by accepting a type of state capitalism that, in other nations, is described as fascism.

There is only one way in which the workers of any nation can be both secure AND free. That way is by sacrificing the private-profit economy altogether—by socializing the wealth-producing resources and by producing to meet human needs instead of profit demands. And even socialization will not bring freedom unless it is accomplished by the masses. If the profit-takers are forced to socialize they will make workers, as well as wheelbarrows, the tools of an all-powerful state.

No, we can't compromise this time. Capitalist freedom means the freedom to hire and fire for owners and the freedom to work or be jobless for workers. Socialist freedom means democratic management of socialized industry under a plan which will provide a useful task for everybody. And no country will be able to maintain a little of each for very long.—Reading Labor Advocate.

MORE BILLIONS FOR "BIG BUSINESS"

"Big Business" is doing very well. The Securities and Exchange Commission reports that 1,271 of the leading corporations added \$803,000,000 to their working capital in the first six months of last year. They did somewhat better in 1942 and 1943, but in 1940 and 1941 the annual increase was only \$512,000,000.

For the four and one-half years from December, 1939, to June 30, 1944, these same corporations increased their working capital by \$6,374,000,000. The total is now \$17,449,000,000.

These are astronomical figures. The human mind cannot grasp their significance. Yet they constitute just one "straw" revealing the tremendous prosperity of "Big Business" during these days of "tears and sweat and blood."

In addition there are other "assets" and tax credits and other mysteries of expert accounting which give "Big Business" 40 or 50 billions, or maybe more. Unfortunately, many of the beneficiaries of this unexampled prosperity loudly protest that American workers should be provided with post-war "nest eggs," too.

RUSSIAN "TAKE"

Russian representatives here learn quickly about the "American way" so the Soviet Union this year will be richer by a cool quarter of a million dollars of advertising from some of the biggest of the big business corporations in America. Amtorg, Soviet trading monopoly, is preparing a catalog of American machinery firms and is charging \$200 a page. The catalog will run more than 1,100 pages in two volumes. "There will be between 700 and 800 individual advertisers," reports the Wall Street Journal, "constituting a blue book of America's heavy industries. Some companies will use 15 to 20 pages."

A man without decision can never be said to belong to himself; he is as a wave of the sea or a feather in the air.—John Foster.

1-10th OF 1%

Strike losses are still running far below last year, the Bureau of Labor Statistics revealed recently.

For November, man-days lost because of stoppages amounted to 710,000, or 1/10 of 1 per cent of the time worker by the nation's toilers during the month.

For the same month of 1943, the toll taken by walkouts was 2,862,607 man-days, of 38/100 of 1 per cent.

The friends thou hast, and their adoption tried, grapple them to thy soul with hooks of steel.—Shakespeare.

NO MORE OF THIS

Maryland had 140 days of racing in 1944. Bettors wagered \$91,126,000, and state and county treasuries collected more than \$3,000,000 in taxes.